

Doğayla Dönüşen Kampüsler

Botanik Bahçeleri ve Rekreatif Kullanımın
Üniversite Hayatına Katkısı

Yazarlar

Prof. Dr. Fatih SATIL
Prof. Dr. Selami SELVİ
Doç. Dr. Semahat Banu YILDIZ

ÖZGÜR
YAYINLARI

Doğayla Dönüşen Kampüsler

Botanik Bahçeleri ve Rekreasyonel Kullanımının
Üniversite Hayatına Katkısı

Prof. Dr. Fatih SATIL
Prof. Dr. Selami SELVİ
Doç. Dr. Semahat Banu YILDIZ

Published by
Özgür Yayın-Dağıtım Co. Ltd.
Certificate Number: 45503

📍 15 Temmuz Mah. 148136. Sk. No: 9 Şehitkamil/Gaziantep
☎ +90.850 260 09 97
📞 +90.532 289 82 15
🌐 www.ozguryayinlari.com
✉ info@ozguryayinlari.com

Doğayla Dönüşen Kampüsler

Botanik Bahçeleri ve Rekreatif Kullanımın Üniversite Hayatına Katkısı

Prof. Dr. Fatih SATIL
Prof. Dr. Selami SELVİ
Doç. Dr. Semahat Banu YILDIZ

Language: Turkish
Publication Date: 2025
Cover paint by Ahmet Çevik
Cover design and image licensed under CC BY-NC 4.0
Print and digital versions typeset by Ahmet Çevik

ISBN (PDF): 978-625-5757-55-5

DOI: - <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub930>

This work is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0). To view a copy of this license, visit <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>
This license allows for copying any part of the work for personal use, not commercial use, providing author attribution is clearly stated.

Suggested citation:

Satıl, F., Selvi, S., Yıldız S. B. (2025). *Doğayla Dönüşen Kampüsler*
Özgür Publications. DOI: <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub930>. License: CC-BY-NC 4.0

*The full text of this book has been peer-reviewed to ensure high academic standards. For full review policies,
see <https://www.ozguryayinlari.com/>*

İÇİNDEKİLER

Önsöz	v
1 Botanik Bahçelerinin Tarihsel Gelişimi Ve Üniversitelerdeki Yeri	1
Dünyada Botanik Bahçelerinin Tarihsel Gelişimi	1
Dünya Geneline Üniversiteye Bağlı Botanik Bahçeleri	2
Türkiye’de Botanik Bahçelerinin Gelişimi	6
Türkiye’deki Bazı Üniversite Botanik Bahçeleri	7
Kaynaklar	12
2 Botanik Bahçelerinin Rekreatif Değeri Ve Önemi	13
Doğal Ortamların Psikolojik Ve Sosyal Etkileri	13
Üniversite Botanik Bahçelerinin Rekreatif Rolü	13
Üniversite Kampüslerinde Botanik Bahçeleri:	
Doğa İle Öğrenmenin Kesişimi	14
Kaynaklar	16
3 Botanik Bahçelerinin Psikolojik Ve Sosyal Faydaları	17
Psikolojik İyi Halka Katkıları	17
Sosyal Faydalar Ve Toplumsal Etkileşim	19
Ekolojik Farkındalık Ve Sürdürülebilirlik Eğitimi	20
Kaynaklar	22
4 Botanik Bahçelerinin Turizm Açısından Önemi	23
Kentsel Rekreatif Alanları Sunar, Kentin Tanıtımına Katkıda Bulunur	24
Doğa Temelli Ve Çevre Dostu Turizmi Destekleyen Yaşayan Alanlar	26
Biyocoşnülliliğı Tanıtır Ve Korunmasını Sağlar:	
Rehberli Turlarla Doğayı Keşfetmek	29
Yerel Ekonomiye Katkı: Turizm Yoluyla Canlanan Kentler	30
Bitki Temalı Kültürel Etkinlikler: Turizmi Canlandıran Doğal Festivaller	33

Aromaterapi Ve Şifalı Bitkiler Yoluyla Sağlık Turizminin Desteklenmesi	36
Kaynaklar	38
5 Balıkesir Üniversitesi Botanik Bahçesi	41
Sahanın Genel Özellikleri	41
Botanik Bahçesinin Doğal Florası	43
Kaynaklar	46
6 Balıkesir Üniversitesi Tıbbi Ve Aromatik Bitkiler Bahçesi	47
7 BAÜN Botanik Bahçesindeki Tıbbi Ve Aromatik Bitkilerin Özellikleri	51
Biberiye (<i>Rosmarinus Officinalis</i> L.)	52
Civanperçemi (<i>Achillea Millefolium</i> L.)	53
Ekinezya (<i>Echinacea Angustifolia</i> Dc.)	54
Sarı Kantaron (<i>Hypericum Perforatum</i> L.)	55
Lavanta (<i>Lavandula Angustifolia</i> Mill.)	56
Melissa (<i>Melissa Officinalis</i> L.)	57
Misk Adaçayı (<i>Salvia Sclarea</i> L.)	58
Tıbbi Nane (<i>Mentha X Piperita</i> L.)	59
Tıbbi Adaçayı (<i>Salvia Officinalis</i> L.)	60
Zufa Otu (<i>Hyssopus Officinalis</i> L.)	61
8 BAÜN Botanik Bahçesinde Rekreatyonel Amaçlı Peyzaj Düzenlemeleri	65
9 Son Söz	67

Önsöz

Botanik bahçelerinin rekreasyonel amaçlı kullanımı, yalnızca eğitim ve bilimsel araştırma bağlamında değil aynı zamanda toplumun geniş kesimlerine sunduğu sosyal, psikolojik ve fiziksel faydalar açısından da ele alınması gereken önemli bir konudur. Özellikle kentleşmenin hızla arttığı, bireylerin doğayla temasının giderek azaldığı günümüzde bu alanlar modern yaşamın stresine karşı bir sığınak, doğayla yeniden bağ kurmanın bir aracı hâline gelmiştir. Doğal çevreyle temasın insan sağlığı ve ruh hâli üzerindeki olumlu etkileri artık pek çok bilimsel çalışmayla ortaya konmuştur. Bu bağlamda botanik bahçeleri, sadece bitki çeşitliliğini sergileyen alanlar değil aynı zamanda bireyin doğayla olan ilişkisini güçlendiren, farkındalık ve huzur kazandıran çok yönlü mekânlardır.

Üniversite kampüslerinde yer alan botanik bahçeleri ise bu işlevi daha da ileriye taşıyarak öğrencilere ve akademik personele dinlenme, ilham ve keşif alanları sunmakta; aynı zamanda bilimsel merakı ve gözlem becerisini beslemektedir. Genç bireylerin zihinsel yorgunluklarını atabilecekleri, doğa içinde kısa molalar verebilecekleri bu yeşil alanlar, eğitim-öğretim ortamlarının tamamlayıcı bir parçası olarak değerlendirilmelidir. Akademik başarıyı destekleyen, sosyal etkileşimi artıran ve psikolojik iyilik hâlini güçlendiren bu alanların rekreasyonel kullanımı, üniversite yönetimlerinin çevresel planlamada öncelik vermesi gereken bir başlıktır.

Balıkesir Üniversitesi yerleşkesi; sahip olduğu doğal peyzaj, bitki örtüsü ve rekreasyon potansiyeli bakımından dikkat çekici bir örnek teşkil etmektedir. Kampüs içinde yer alan Botanik Bahçesi, hem eğitim-öğretim faaliyetlerine destek sağlamakta hem de öğrenci ve personelin doğayla iç içe zaman geçirebildiği, zihinsel ve duygusal olarak yenilenebildiği özel bir alan sunmaktadır. Ayrıca, yürüyüş yolları, oturma alanları ve tematik bitki koleksiyonlarıyla kampüs yaşamına estetik, kültürel ve ruhsal bir katkı sunan

bu bahçe, üniversite yönetimlerinin çevre ve öğrenci dostu bir yaklaşımının da somut göstergesidir.

Bu kitapta; botanik bahçelerinin rekreasyonel kullanımları açıklanırken, bu tür alanların birey ve toplum üzerindeki etkileri detaylandırılacaktır. Ele alınacak konular arasında; Balıkesir üniversitesi özelinde doğa temelli çözümler, kampüs ortamında yeşil alanların öğrenciler üzerindeki etkisi ve botanik bahçelerinin sosyal-kültürel katkıları yer alacaktır.

Dileriz ki bu çalışma hem akademisyenlere hem de üniversite yöneticilerine bu değerli alanları daha etkili, daha işlevsel ve daha kapsayıcı biçimde değerlendirme konusunda bir yol gösterici olur.

Bu vesileyle, **“Balıkesir Üniversitesi Botanik ve Herbaryum Araştırma ve Uygulama Merkezi Bünyesinde Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Koleksiyonu Oluşturma”** projesine verdikleri kıymetli desteklerinden dolayı Balıkesir Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP 2023/048) Birimi’ne teşekkür ederiz.

Prof.Dr. Fatih SATIL

Botanik Bahçelerinin Tarihsel Gelişimi ve Üniversitelerdeki Yeri

Botanik bahçeleri, tarih boyunca hem bilimsel bilgi üretiminin hem de toplumun doğayla kurduğu ilişkinin şekillendiği önemli mekânlar olmuştur. İlk başta tıbbi amaçlarla kurulan bu bahçeler, zamanla eğitim, araştırma ve koruma gibi çok yönlü işlevler üstlenmiş; günümüzde ise ek olarak rekreasyonel, estetik ve psikolojik yararlar da sağlayan çok işlevli kamusal alanlara dönüşmüştür. Özellikle üniversite kampüslerinde yer alan botanik bahçeleri, bilimsel faaliyetlerin ve doğa eğitiminin merkezi olmanın yanı sıra öğrenciler ve akademik personel için dinlenme, ilham alma ve zihinsel yenilenme alanları sunmaktadır. Bu bölümde, botanik bahçelerinin tarihsel gelişimi, üniversitelerdeki konumu ve Türkiye’deki kurumsal örnekleri kronolojik bir yaklaşımla ele alınacaktır.

1. Dünyada Botanik Bahçelerinin Tarihsel Gelişimi

Botanik bahçelerinin kökeni, Antik Çağ’a kadar uzanmakta olup, ilk örneklerin Mezopotamya, Mısır ve Antik Yunan’da kurulduğu bilinmektedir. M.Ö. 6. yüzyılda Babil’de var olduğu düşünülen Asma Bahçeleri, tıbbi ve aromatik bitkilerin yetiştirildiği ilk bahçeler arasında sayılmaktadır (Şekil 1). Ancak bu tür bahçeler daha çok kralların kendi ihtişamını göstermek ya da dinsel amaçlarla düzenlenmiş özel alanlardı.

Modern anlamda sistematik ve bilimsel ilkelere göre düzenlenmiş ilk botanik bahçe, 1545 yılında İtalya’nın Padova kentinde, Padova Üniversitesi bünyesinde kurulmuştur (Foto 1). Bu bahçenin temel amacı, tıp fakültesi öğrencilerine şifalı bitkileri tanıtmak ve eğitimlerinde uygulamalı bir alan sağlamaktı. UNESCO tarafından Dünya Mirası olarak kabul edilen bu bahçe, hâlâ orijinal yerinde faaliyet göstermesi açısından da ayrı bir öneme sahiptir.

Şekil 1: M.Ö. 6. yüzyılda Babil’de var olduğu düşünülen Asma Bahçeleri.

Avrupa’da 16. ve 17. yüzyıllarda üniversiteler bünyesinde kurulan diğer önemli botanik bahçeleri arasında Pisa (1544), Leiden (1590), Oxford (1621) ve Paris (1626) yer almaktadır. Bu bahçeler, zamanla sadece tıbbi botanik eğitimiyle sınırlı kalmayarak, sistematik botanik, ekoloji ve bitki coğrafyası gibi disiplinlerin gelişimine de katkıda bulunmuştur.

2. Dünya Geneline Üniöersiteye Bağlı Botanik Bahçeleri

Üniversiteler, botanik bahçelerinin kurumsallaşmasında ve bilimsel yönünün gelişmesinde belirleyici bir rol oynamıştır. Özellikle Avrupa’da tıp ve doğa bilimlerinin geliştiğı dönemlerde, şifalı bitkilerin tanıtımı ve sınıflandırılması amacıyla üniversite bünyelerinde kurulan botanik bahçeleri, akademik eğitim ve araştırmaların ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Bu bahçeler, zamanla öğretim programlarının uygulama alanı olarak işlev kazanmış; öğrencilerin canlı bitki materyali üzerinde gözlem ve araştırma yapmalarına olanak tanımıştır.

Aynı zamanda kampüs yaşamının estetik ve psikolojik bileşenlerini de besleyen botanik bahçeleri, özellikle son yıllarda doğa temelli çözümler (nature-based solutions), sürdürülebilir kampüs planlaması ve ekolojik farkındalık gibi temalar çerçevesinde daha geniş bir yaklaşımla ele alınmaktadır.

*Foto 1: Modern anlamda bilimsel ilkelere göre düzenlenmiş
Dünya'daki ilk botanik bahçesi, 1545 (Padova Üniversitesi, İtalya)*

Padova Üniversitesi Botanik Bahçesi (İtalya, 1545): Modern anlamda hâlâ orijinal yerinde faaliyet gösteren en eski akademik botanik bahçesidir. Padova Tıp Fakültesi tarafından kurulmuş, UNESCO Dünya Mirası statüsündedir.

Koishikawa Bahçesi — Tokyo Üniversitesi (Japonya, 1684): Tokyo Üniversitesi'ne bağlı olan bu bahçe, tıbbi amaçlı bir örnekten başlayarak önemli bir araştırma merkezi haline gelmiştir.

Oxford Üniversitesi Botanik Bahçesi (İngiltere): 1621 yılında kurulan Oxford Botanik Bahçesi, uzun tarihî geçmişiyle akademik botanik çalışmalarında öncü merkezlerden biridir. Öğrenciler ve şehir halkı için eğitici panolar, bitki tünelleri ve dinlenme alanları ile doğayla buluşma noktaları sunar.

Harvard Üniversitesi - Arnold Arboretumu (ABD): 1872 yılında kurulan arboretum, botanik araştırmaların merkezi olmanın yanı sıra, halka açık yürüyüş yolları, dinlenme alanları ve açık hava derslikleriyle öğrenciler için ideal bir rekreasyon alanı sunar.

UC Berkeley Botanik Bahçesi (ABD, 1890): 34 dönümlük koleksiyonuyla yaklaşık 13.000' in üzerinde tür barındıran bahçe, dünya çapında biyolojik-genetik araştırmalar için önemli bir merkezdir.

University of Washington Botanic Gardens (ABD): 230 dönümlük Washington Park Arboretumu ve 10.000'i aşkın bitki koleksiyonuyla; ekoloji, eğitim ve koruma odaklı programlar yürütür. Yürüyüş yolları, açık hava eğitim alanları ve topluma açık etkinlikleriyle ziyaretçilere zengin bir rekreasyon ortamı sunar.

Melbourne Üniversitesi - Royal Botanic Gardens Victoria (Avustralya): Kampüs içinde yer alan bu bahçe, akademik çalışmalara entegre edilmiş bilimsel bir merkez olmakla birlikte, aynı zamanda piknik alanları, su öğeleri, meditasyon noktaları ve dinlenme köşeleriyle halka ve öğrencilere açık bir rekreasyon sahasıdır.

Öğrenme ve Koruma Amaçlı Diğer Örnekler

- ✓ University of Copenhagen (Danimarka, 1600): 10 hektar, 13.000 tür ve 1874'ten kalma seralar içermektedir.
- ✓ University of Leipzig (Almanya, 1580): 7.000'e yakın türle Almanya'nın en eski üniversite botanik bahçesidir.
- ✓ University of Heidelberg (Almanya, 1593): İlk olarak Hortus Medicus olarak kurulan ve bugün 14.000 taksonu barındıran köklü bir koleksiyona sahiptir.

Royal Botanik Bahçeleri ve Üniversitelerle Olan İlişkiler

“Royal” unvanı, başta Birleşik Krallık ve bazı İngiliz Milletler Topluluğu ülkelerinde olmak üzere, bir kurumun tarihsel olarak kraliyet himayesi aldığını veya kraliyet beratı/kraliyet nizamnamesi (royal warrant/charter) ile kamusal yarar amacıyla resmen tanındığını ifade eder; bu unvan kuruma bilimsel yetkinlik, ulusal-kültürel önem ve kurumsal güvence atfeder, doğrudan bir üniversiteye bağlı olma zorunluluğu getirmeden araştırma, koruma ve eğitim misyonunu kamusal statü altında sürdürdüğünü gösterir. Dünyada “Royal” unvanını taşıyan birçok botanik bahçesi, tarihi, bilimsel ve kültürel miras açısından büyük öneme sahiptir. Bu kurumlar genellikle

doğrudan bir üniversiteye bağlı olmamakla birlikte, üniversitelerle yakın bilimsel iş birlikleri içinde faaliyet gösteren, kamuya ait, bağımsız araştırma merkezleridir. Royal botanik bahçeleri hem akademik botanik çalışmalarının yürütülmesinde hem de kamuya açık doğa eğitiminin geliştirilmesinde öncü roller üstlenmektedir.

Royal Botanic Garden Edinburgh (RBGE): 1670 yılında kurulan ve İskoçya'nın başkenti Edinburgh'da yer alan Royal Botanic Garden Edinburgh (RBGE), doğrudan bir üniversiteye bağlı değildir (Foto 2). Ancak başta Edinburgh Üniversitesi olmak üzere, Heriot-Watt Üniversitesi ve çeşitli yükseköğretim kurumlarıyla çok yönlü akademik iş birlikleri yürütmektedir. Bu iş birlikleri kapsamında, bitki sistematigi, ekoloji, koruma biyolojisi ve iklim değişikliği gibi konularda lisansüstü tez danışmanlığı, araştırma projeleri ve ortak laboratuvar kullanımları gerçekleştirilmektedir. Özellikle "Plant Biodiversity MSc" programı, Edinburgh Üniversitesi ile RBGE ortaklığında yürütülen örnek bir yüksek lisans programıdır.

Foto 2: Royal Botanik Bahçesi, Edinburgh (RBGE)

Royal Botanic Gardens, Kew (İngiltere): 1759 yılında kurulan Royal Botanic Gardens, Kew (kısaca Kew Gardens), İngiltere'deki en köklü bilimsel bahçelerden biridir. Doğrudan üniversiteye bağlı olmayan Kew, Birleşik Krallık hükümetine bağlı olarak faaliyet gösteren bir kamu kurumudur

(DEFRA - Department for Environment, Food and Rural Affairs). Buna rağmen University of Oxford, University of Cambridge, Royal Holloway gibi saygın akademik kurumlarla iş birliği içinde doktora düzeyinde bilimsel projeler yürütmekte, akademik yayınlara katkı sunmakta ve öğrencilere staj ve araştırma imkânları sağlamaktadır. Kew Gardens ayrıca kendi bünyesinde “Kew Diploma in Horticulture” adında üç yıllık, uygulamalı ve prestijli bir eğitim programı sunmaktadır.

Royal Botanic Garden Sydney (Avustralya): 1816 yılında kurulan Royal Botanic Garden Sydney, Avustralya’nın en eski botanik kurumudur. New South Wales Eyalet Hükûmeti’ne bağlı olan bu bahçe, University of Sydney ve Macquarie University gibi üniversitelerle ortak projeler yürütmektedir. Bahçede özellikle Avustralya florasına yönelik koruma, genom araştırmaları ve şehir doğa eğitimi programları geliştirilmektedir. Ayrıca öğrencilere araştırma stajı ve saha eğitimi olanağı sunulmaktadır.

3. Türkiye’de Botanik Bahçelerinin Gelişimi

Türkiye’de bilimsel anlamda kurulan ilk botanik bahçe, 1935 yılında İstanbul Üniversitesi bünyesinde faaliyete geçen İstanbul Üniversitesi Botanik Bahçesidir. Bu bahçe, dönemin reform süreci içinde Almanya’dan davet edilen botanikçiler Prof. Dr. Alfred Heilbronn ve Prof. Dr. Leo Brauner öncülüğünde kurulmuştur. Fen Fakültesi kampüsü içerisinde yer alan bu bahçe, Türkiye’nin ilk sistematik botanik bahçesi olma özelliğini taşımakta olup, halen 5.000’i aşkın bitki türüne ev sahipliği yapmaktadır. Aynı zamanda 70’in üzerinde endemik türü barındırarak biyolojik çeşitlilik açısından da önemli bir koleksiyon oluşturmaktadır.

İstanbul Üniversitesi’nin ardından Ege Üniversitesi (1962), Hacettepe Üniversitesi (1980’ler) gibi yükseköğretim kurumları da kendi bünyelerinde botanik bahçeleri kurmuşlardır. Bunlar arasında hem eğitim-öğretime hem de halka açık rekreasyonel kullanıma hizmet eden yapılar geliştirilmiştir. Sonraki yıllarda kurulan Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi (2002) gibi örnekler ise her ne kadar doğrudan üniversite bünyesinde olmasa da eğitim, çevre bilinci ve koruma amaçlı önemli katkılar sunmaktadır. Günümüzde Türkiye’de birçok üniversite, kampüs planlamasında yeşil alanların artırılmasına, doğa temelli eğitimin teşvikine ve sürdürülebilir çevre bilincinin geliştirilmesine öncelik vermektedir. Yapılan güncel çalışmalar, Türkiye’de birçok üniversitenin botanik bahçesi kurma veya geliştirme çabası içinde olduğunu göstermektedir:

4. Türkiye’deki Bazı Üniversite Botanik Bahçeleri

İstanbul Üniversitesi Alfred Heilbronn Botanik Bahçesi: 1935’te Alman-Türk botanikçi Alfred Heilbronn ve Leo Brauner tarafından İstanbul Üniversitesi’ne bağlı olarak kurulan botanik bahçesi Türkiye’nin en eski botanik bahçesidir. 15,000 m² alanı kaplayan bahçe toplamda 6 bölümden oluşmaktadır (Foto 3). Bünyesinde herbaryum, tohum bankası, botanik kütüphanesi ve botanik araştırmaları için laboratuvar bulunmaktadır. Bahçede çok sayıda endemik bitki türü, odunsu bitkiler ve geniş bir habitat bulunmaktadır.

Foto 3: İstanbul Üniversitesi Alfred Heilbronn Botanik Bahçesi

Bahçede “ağaç, çalı, otsu, tropik ve subtropik olmak üzere 5000’den fazla bitki bulunmaktadır. Hem yurt içi hem de yurt dışından çeşitli tohum takası uygulamaları bulunmaktadır. Özellikle üniversite öğrencileri için önemli bir bilimsel araştırma bahçesidir. Aynı zamanda çeşitli günlerde ilköğretim öğrencileri ve yabancı uyruklu misafirler de ağırlanmaktadır.

Ege Üniversitesi Botanik Bahçesi (İzmir): 1962 yılında kurulan bu bahçe, Türkiye’nin ilk akademik botanik bahçelerinden biridir. İlk olarak Botanik Bahçesi ve Herbaryum Merkezi, Genel Botanik Kürsüsü Başkanı Prof. Dr. Yusuf VARDAR’ın önderliğinde Fen Fakültesine bağlı olarak kurulmuştur. Bitki koleksiyonunun yanı sıra, öğrencilerin yürüyüş yapabileceği yollar, oturma alanları ve açık dersliklerle zengin bir rekreasyon alanı sunar (Foto 4).

Foto 4: Türkiye'nin ilk akademik botanik bahçesi (Ege Üniversitesi Botanik Bahçesi)

Akdeniz Üniversitesi Botanik Bahçesi (Antalya): Akdeniz Üniversitesi kampüs alanının güneyinde yer alan geniş bir alan Akdeniz Üniversitesi Botanik Bahçesi olarak ayrılmıştır. Yaklaşık 115 dönümlük alana sahip bahçede kaya bahçesi, sebze/hobi bahçeleri, arboretum, gölet ve seralar planlanmış; tıbbî ve endemik bitkiler için eğitim-araştırma işlevleri amaçlanmaktadır (Foto 5). Akdeniz Üniversitesi Botanik Bahçesi'nin özel teması "Akdeniz Bitkileri" olarak belirlenmiş olup, koleksiyonun ağırlığını Akdeniz iklim kuşağında doğal olarak yetişen türler oluşturmaktadır. Projelendirme çalışmaları Kasım 2007'de başlatılmış, 2008 yılında I. Etap uygulamasına geçilmiştir; bu ilk etap, kampüsün güneydoğu köşesinde yer alan 115 dekarlık alanı kapsamaktadır.

Süleyman Demirel Üniversitesi Botanik Bahçesi (Isparta): Botanik Bahçesi, Dünya ve Türkiye bitkilerinin yetiştirildiği ve bilimsel metotlarla sergilendiği bir açık hava müzesi özelliğindedir. Mülkiyeti Isparta Valiliği'ne ait olan 260 da bahçe arazisinin 1996 yılında proje çalışmalarına başlanmış ve 1997 yılında mimari projesi çizdirilerek 1998 yılında yasal hüviyetine kavuşmuştur (Foto 6). Bahçenin bölümleri: Arboretum, Seralar (Tropik Bitkiler Serası, Yerli Bitkiler Gösteri Serası ve Üretim Serası), Yaprak Döken ve Dökmeyen Orman Ağaçları Parselleri, Tıbbi ve Aromatik Bitkiler, Rosaryum, Sistematik ve Coğrafi Bölüm, Geofit Bahçesi, İbrelili Orman,

Doğal ve Kültür Yer örtücüleri; Yabani Meyve Ağaçları Bahçesi, Kaya Bahçesi, Çit ve Sarmaşık Bitkileri, Endemik Bitkiler; Müze, İdari Bina, Satış büfeleri, Otopark ve Seyir alanından ibarettir.

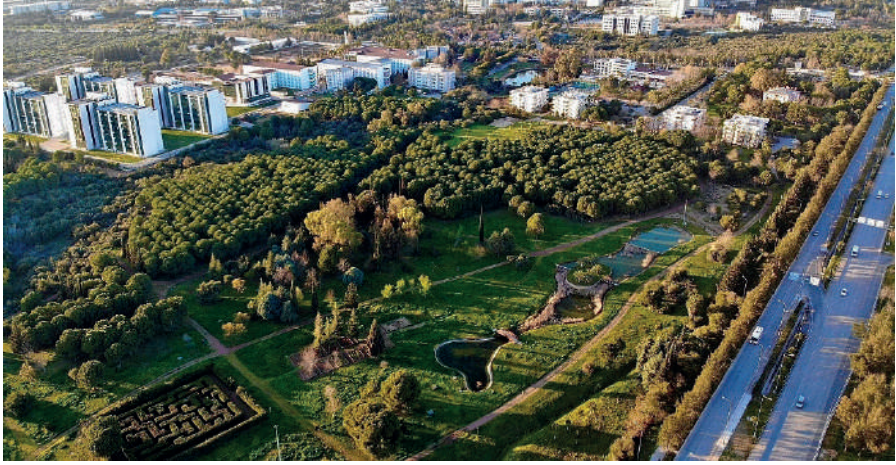

Foto 5: Akdeniz Üniversitesi Botanik Bahçesi (Antalya)

Foto 6: Süleyman Demirel Üniversitesi Botanik Bahçesi (Isparta)

Haziran 2006 itibariyle bahçenin bakımı ve korunması Süleyman Demirel Üniversitesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü'ne devredilmiştir. 2004 yılı kayıtlarına göre bahçede muhtelif amaçlarla dikilen ve yetiştirilen 800 çeşit bitki bulunmaktadır. Bahçe 2006 yılında Uluslararası Botanik Bahçeleri Koruma Teşkilatı'na (Botanic Gardens Conservation International) üye olmuştur.

Çukurova Üniversitesi Botanik Bahçesi (Adana): Adana'daki Çukurova Üniversitesi (ÇÜ) Araştırma ve Uygulama Merkezi bünyesinde 200 dönümlük alana kurulmuştur. Bahçesinde kaya, tıbbi ve aromatik bitkiler, palmye, Doğal Akdeniz Vadisi gibi alt bahçeler vardır (Foto 7).

Foto 7: Çukurova Üniversitesi Botanik Bahçesi (Adana)

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Botanik Bahçesi (Van): 2020'den beri süren “Geofit ve Gül Bahçesi” projesiyle doğal olarak yetişen tıbbi ve aromatik bitkiler ile geofitlerin ex-situ koruma çalışmaları yürütülmekte, üniversite kampüsünde halkla etkileşime açık bir botanik bahçe oluşturulmaktadır (Foto 8). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Botanik Bahçesi'nin ilk etabı Geofit ve Gül Bahçesi oluşturmaktadır. Süs ve peyzaj alanında kullanılan modern ve kültür güllerinden 1.000 adet ve geofitlerden de 4.091 adet alana dikilmiştir.

Foto 8: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Botanik Bahçesi (Van)

Harran Üniversitesi Botanik Bahçesi (Şanlıurfa): Harran Üniversitesi Botanik Bahçesi, Çevre Bakanlığı'nın katkılarıyla 2000 yılında Osmanbey Kampüsü'nde kurulmuştur. Kampüs toplam 27.000 dönüm alanı kapsamaktadır; bunun yaklaşık 500 dönümü botanik bahçesine tahsis edilmiştir.

Geliştirilmekte olan botanik bahçesi mevcut durumuyla yaklaşık 2500'den fazla bireyden oluşmakta olup; yaklaşık 300 ağaç, çalı ve yarıçalı taksonunu kapsamaktadır. Bahçeye Gymnospermilerden *Pinus*, *Cedrus*, *Cupressus*, *Thuja*, *Juniperus* gibi cinslere ait taksonlarla, Angiospermilerden *Acer*, *Cercis*, *Olea*, *Salix*, *Punica*, *Pyracantha*, *Melia*, *Fraxinus*, *Robinia* gibi cinslere ait taksonlar dikilmiştir. Ayrıca yine kurakçıl karakterli çalı ve sukkulentlerden oluşmuş bitkiler dikilerek taş bahçesi de oluşturulmuş ve *Agave americana*, *Aloe vera*, *Opuntia ficus-indica*, *Rosmarinus officinalis* gibi bazı önemli bitkiler dikilmiştir.

Balıkesir Üniversitesi Botanik Bahçesi: Balıkesir Üniversitesi, kampüs içindeki doğal peyzaj ve bitki örtüsünü değerlendirmek amacıyla 2012 yılında Botanik Bahçesi ve Herbaryum Araştırma ve Uygulama Merkezini resmî olarak kurmuş; Rektörlük, içinde 4 ha'lık gölet bulunan 20 ha'lık bir alanı Botanik Bahçesi'ne tahsis etmiştir (Foto 9). Üniversite bünyesinde faaliyet gösteren Botanik ve Herbaryum Araştırma ve Uygulama Merkezi hem bilimsel araştırmaların yürütülmesi hem de üniversitenin doğal bitki zenginliğinin korunması ve tanıtılması açısından güçlü bir altyapı sunmaktadır.

Foto 9: Balıkesir Üniversitesi Botanik Bahçesi

Kaynaklar

- Heilbronn, A., & Brauner, L. (1935). İstanbul Üniversitesi Botanik Bahçesi Kuruluş Raporu. İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Özçatalbaş O. (2016). Akdeniz Üniversitesi Botanik Bahçesi Kuruluş ve İşletme Modeli Üzerine Bir Çalışma.
- Özçelik, H., Dutkuner, İ., Balabanlı, C., Akgün, İ., vd. (2009). Süleyman Demirel Botanik Bahçesinin Tanıtımı. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 10(3), 352-373.
- Satıl, F. Tümen G, Selvi S. Balıkesir Üniversitesi Botanik Bahçesi ve Florası. Biyoloji Bilimleri Araştırma Dergisi (BIBAD) 9 (2): 10-15, 2016.
- <https://botanicalgarden.berkeley.edu/>
- <https://botanicgardens.uw.edu/>
- <https://botanik.ege.edu.tr/>
- <https://botanik.snm.ku.dk/english/>
- <https://botanik.ege.edu.tr/tr-5516/galeri.html>
- https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_herbaria_in_Turkey
- https://en.wikipedia.org/wiki/Royal_Botanic_Gardens,_Kew
- <https://botanik.cu.edu.tr/>
- <https://postgraduate.degrees.ed.ac.uk/?id=1&r=site/view&edition=2025>
- https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0stanbul_%C3%9Cniversitesi_Alfred_Heilbronn_Botanik_Bah%C3%A7esi
- <https://web.archive.org/web/20180704182803/http://cdn.istanbul.edu.tr/statistics/fen.istanbul.edu.tr/wp-content/uploads/2013/07/botany2013.pdf>
- <https://whc.unesco.org/en/list/824/>
- <https://www.bestcollegesonline.org/50-most-amazing-university-botanical-gardens-and-arboretums-in-the-u-s/>
- <https://www.botgarten.uni-heidelberg.de/>
- <https://www.kew.org/>
- <https://www.obga.ox.ac.uk/>
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Padova_Botanik_Bah%C3%A7esi
- <https://www.rbge.org.uk/>
- <https://www.rbg Syd.nsw.gov.au/>
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Babil%27in_Asma_Bah%C3%A7eleri
- <https://www.yyu.edu.tr/Birimler/984/sayfalar/13214>
- <https://www.zoo-leipzig.de/en/botanical-garden/>

Botanik Bahçelerinin Rekreasyonel Değeri Ve Önemi

Botanik bahçeleri, yalnızca bitkisel çeşitliliğin sergilenip korunduğu bilimsel ve kültürel alanlar değildir; aynı zamanda ziyaretçilerine sundukları estetik ve sakin atmosfer sayesinde rekreatif işlevler de üstlenmektedir. Modern şehir yaşamının hızla artan stres düzeyi göz önüne alındığında, botanik bahçelerinin bireylerin zihinsel ve fiziksel iyilik hâline katkı sağlayan doğal kaçış alanları olduğu söylenebilir. Kaplan ve Kaplan'ın (1989) geliştirdiği Dikkat Toparlanma Teorisi (Attention Restoration Theory), doğada geçirilen zamanın zihinsel yorgunluğu azalttığını ve dikkat becerilerini yeniden kazandırdığını öne sürmektedir. Bu bağlamda botanik bahçeleri, bireylerin stresle başa çıkma larını kolaylaştıran önemli rekreasyonel ortamlardan biridir.

1. Doğal Ortamların Psikolojik ve Sosyal Etkileri

Botanik bahçeleri, bireylerin doğayla temas kurmasını sağlayarak hem psikolojik rahatlama hem de sosyal etkileşim açısından olumlu etkiler sunar. Özellikle ağaçlandırılmış alanlar, yürüyüş parkurları, doğal göletler ve farklı bitki koleksiyonları, bireylerin gündelik yaşamın getirdiği stres faktörlerinden uzaklaşmasını sağlar. Ulrich'in (1984) bulgularına göre, doğa manzaralarına maruz kalan bireylerde stres düzeyi önemli ölçüde azalmakta ve psikolojik iyilik hali artmaktadır. Botanik bahçeleri, bu anlamda bireylerin yalnızca zihinsel olarak değil, sosyal olarak da kendilerini yeniden inşa edebilecekleri güvenli ve huzurlu mekânlar sunmaktadır.

3. Üniversite Botanik Bahçelerinin Rekreasyonel Rolü

Botanik bahçeleri üniversite kampüslerinde çok yönlü bir işleve sahiptir. Akademik yaşamın yoğun temposunda, öğrenciler ve personel için doğayla

temas kurmak, zihinsel dinlenme ve duygusal yenilenme açısından oldukça değerlidir. Bu alanlar aynı zamanda kampüs içi yaşamın sosyal, kültürel ve sanatsal yönünü de zenginleştiren ortamlardır. Bahçelerin sunduğu başlıca rekreasyonel olanaklar şunlardır:

3.1. Yürüyüş ve Doğa Keşfi: Düzenlenmiş yürüyüş yolları, bireylerin doğayı keşfetmesini ve ders aralarında kısa yürüyüşlerle zihinsel tazelenme yaşamasını sağlar.

3.2. Dinlenme ve Sosyalleşme Alanları: Gölet kenarları, dinlenme bankları, çimenlik alanlar gibi bölümler, bireylerin yalnız vakit geçirebileceği veya arkadaşlarıyla sosyalleşebileceği huzurlu alanlar sunar.

3.3. Açık Hava Etkinlikleri: Yoga, meditasyon, doğa fotoğrafçılığı gibi bireysel aktivitelerin yanı sıra; botanik gezileri, atölye çalışmaları ve çevre eğitimi programları düzenlenerek toplumsal katılım artırılabilir.

3.4. Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Bahçesi: Özellikle sağlık alanında eğitim gören öğrenciler için bu tür alanlar, tıbbi bitkiler hakkında uygulamalı bilgi edinme imkânı sunar. Ayrıca doğal tedavi yöntemlerine yönelik farkındalık da gelişir.

Botanik bahçeleri, rekreasyonel değerleriyle bireylerin zihinsel, sosyal ve fiziksel iyilik hallerine katkı sağlayan, çok yönlü işlevlere sahip mekânlardır. Özellikle üniversite kampüslerinde yer alan botanik bahçeleri, öğrencilerin hem akademik hem de sosyal gelişimlerini destekleyen sürdürülebilir ve yaşanabilir ortamlar sunar. Bu nedenle, botanik bahçelerinin sadece bilimsel ve estetik değil; aynı zamanda psikososyal ve rekreatif işlevleriyle de ele alınması büyük önem taşımaktadır.

2. Üniversite Kampüslerinde Botanik Bahçeleri: Doğa ile Öğrenmenin Kesişimi

Üniversite kampüslerinde konumlandırılan botanik bahçeleri, sadece akademik çalışmalar için değil, aynı zamanda rekreatif ve psikolojik ihtiyaçların karşılanması açısından da stratejik alanlardır. Doğayla iç içe olan öğrencilerde problem çözme, üretkenlik ve öğrenme becerilerinin geliştiği araştırmalarla ortaya konmuştur (Berman vd. 2008). Bu bağlamda, kampüs içindeki botanik bahçeleri, doğrudan öğretim sürecinin parçası olmasa bile öğrenme ortamlarını dolaylı olarak destekleyen yaşamsal alanlardır (Foto 10).

Foto 10: BAÜN Botanik Bahçesinde inceleme yapan öğrenciler

Kaynaklar

- Berman, M. G., Jonides, J., & Kaplan, S. (2008). The cognitive benefits of interacting with nature. *Psychological Science*, 19(12), 1207–1212.
- Kaplan, R., & Kaplan, S. (1989). *The Experience of Nature: A Psychological Perspective*. Cambridge University Press.
- Ulrich, R. S. (1984). View through a window may influence recovery from surgery. *Science*, 224(4647), 420–421.

Botanik Bahçelerinin Psikolojik Ve Sosyal Faydaları

Kentleşmeyle birlikte bireylerin doğadan uzaklaşması, fiziksel ve ruhsal sağlık üzerinde önemli olumsuz etkilere neden olmaktadır. Günümüzde insanın doğa ile olan bağını yeniden kurma çabası, sürdürülebilir kent planlamasında yeşil altyapının önemini artırmış, bu bağlamda botanik bahçeleri hem koruma alanları hem de iyilik hâli sağlayıcı mekânlar olarak yeniden değeri kazanmıştır.

Botanik bahçeleri yalnızca bilimsel araştırmalar ve bitki koruma işlevleriyle değil aynı zamanda bireyin psikolojik iyilik hâline ve toplumsal etkileşime olan katkılarıyla da dikkat çekmektedir. Bu yazıda botanik bahçelerinin psikolojik ve sosyal faydaları, akademik literatür ışığında ve somut örneklerle ele alınacaktır.

1. Psikolojik İyilik Haline Katkıları

1.1. Doğa ile Temasın Ruhsal Etkisi

Doğal ortamlarda geçirilen zamanın bireyin stres düzeyini azalttığı, ruh halini iyileştirdiği ve zihinsel dinlenme sağladığı literatürde güçlü biçimde ortaya konmuştur (Kaplan & Kaplan, 1989; Ulrich, 1984). Botanik bahçeleri, bu tür etkilerin deneyimlenebileceği düzenlenmiş ve erişilebilir alanlar sunar (**Şekil 2**).

Doğal ortamlar, bireylerin yalnızca fiziksel sağlığını değil, aynı zamanda ruhsal ve sosyal iyilik hâlini de eşzamanlı olarak destekler; nitekim Hartig ve ark. (2003), yeşil alanlarda geçirilen zamanın stres düzeylerini düşürdüğünü, öznel mutluluğu artırdığını ve sosyal etkileşimi güçlendirdiğini ortaya koymuştur. Bu çerçevede botanik bahçeleri, bireyler arası iletişim ve dayanışmayı teşvik ederek üniversite topluluğu içinde daha güçlü bir aidiyet duygusunun gelişmesine katkı sağlayabilir.

Şekil 2: Doğal ortamlarda geçirilen zaman bireyin stres düzeyini azaltır.

1.2. Duyusal Uyarım ve Farkındalık

Botanik bahçeleri, zengin renk paleti, kokular, doku çeşitliliği ve doğal ses unsurlarıyla bireyin beş duyusuna hitap eder. Bu durum, farkındalık (mindfulness) temelli psikolojik yaklaşımlarla da uyumlu bir iyileştirici ortam sunar. Lavanta, yasemin, nane gibi aromatik bitkiler; bireyde rahatlatıcı etkiler oluştururken su öğeleriyle birlikte düzenlenen bölümler duyuşal bütünlüğü destekler.

1.3. Hortikulturel Terapi (Bahçecilik Terapisi)

Bahçecilik terapisi (horticultural therapy), özellikle gelişmiş ülkelerde yaygınlaşan bir uygulama olup; bireyin ruh sağlığını güçlendirmek amacıyla bitkilerle etkileşimini temel alır. Botanik bahçeleri, bu terapi biçiminin uygulanabileceği doğal ortamlardır. Toprakla temas, bitki yetiştirme, budama gibi etkinlikler bireyde öz yeterlik duygusunu geliştirir, yaşam doyumunu artırır (Şekil 3).

Şekil 3: Bahçecilik terapisi (Horticultural therapy)

2. Sosyal Faydalar ve Toplumsal Etkileşim

2.1. Gönüllülük

Botanik bahçeleri, farklı yaş ve sosyoekonomik gruplardan bireylerin bir araya gelmesine olanak tanır. Bu ortamlar, sosyal sermayeyi güçlendiren birer “buluşma noktası” olarak işlev görür. Gönüllülük programları, eğitim atölyeleri ve topluluk bahçeleri, aidiyet ve toplumsal sorumluluk duygusunu destekler.

Örneğin; Kew Gardens (İngiltere) ve New York Botanical Garden, gönüllülük temelli sosyal programlarıyla engelli bireyleri, göçmen kadınları ve yaşlı bireyleri aktif şekilde sürece dâhil etmektedir.

2.2. Kuşaklar Arası Etkileşim ve Eğitim Rolü

Botanik bahçeleri, çocuklar, gençler ve yaşlılar arasında doğal bir etkileşim zemini oluşturur. Okul gezileri, çocuklara doğayla bağ kurma, çevre farkındalığı kazanma ve merak duygusunu geliştirme fırsatı sunar. Aynı zamanda torunlarıyla botanik bahçesini gezen yaşlı bireyler için bu ziyaretler duygusal bağların pekiştiği, anlamlı anların olduğu zaman dilimleridir.

3. Ekolojik Farkındalık ve Sürdürülebilirlik Eğitimi

Botanik bahçeleri yalnızca bitkilerin sergilendiği alanlar değil; aynı zamanda sürdürülebilir yaşam kültürünün öğretildiği uygulama alanlarıdır. Kompost eğitimi, yerel tohum atölyeleri, su tasarrufu bilgilendirmeleri, iklim değişikliği temalı sergiler gibi etkinlikler, toplumda çevresel sorumluluk bilincini artırır (Foto 11).

Foto 11: Ekolojik Farkındalık ve Sürdürülebilirlik Eğitimi

3.1. Doğayla Etik İlişki Kurmak

Doğayı yalnızca tüketilecek bir kaynak olarak görmeyen bireyler yetiştirmek, çevre krizlerinin çözümünde temel bir adımdır. Botanik bahçelerinde geçirilen zaman, bireyin doğayla empati kurmasını sağlar; doğanın özneleşmesini destekler.

Botanik bahçeleri; bireyin psikolojik esenliğini destekleyen, sosyal ilişkileri güçlendiren ve sürdürülebilir yaşam bilincini pekiştiren çok yönlü yapılardır (Foto 12). Kentsel yaşamın hızına karşı bir yavaşlama, dijitalleşmeye karşı duysal uyarım, yalnızlığa karşı sosyalleşme imkânı sunarlar.

Foto 12: Botanik Bahçesinde çevre eğitimi

Gelecek planlamalarında botanik bahçelerinin yalnızca estetik değil, aynı zamanda sosyal ve sağlık politikaları açısından da değerlendirilmesi; halk sağlığı, kent estetiği ve çevre eğitimi açısından bütüncül bir fayda sağlayacaktır.

Botanik bahçelerinin rekreasyonel amaçlı kullanımı, bireysel refah ve toplumsal bağları güçlendirme potansiyeline sahiptir. Üniversite içindeki botanik bahçesinin öğrenciler ve personel tarafından daha etkili kullanılması için aşağıdaki öneriler sunulabilir:

Düzenli olarak açık hava etkinlikleri ve bitki tanıtım gezileri düzenlenmelidir.

Bahçe içerisindeki yürüyüş yolları ve dinlenme alanları daha cazip hâle getirilmeli, güvenlik ve erişilebilirlik artırılmalıdır.

Tıbbi ve aromatik bitkiler bahçesi gibi tematik alanlar hakkında bilgilendirici panolar yerleştirilmelidir.

Sosyal medyada ve kampüs içi duyurularda bahçenin faydaları ve etkinlikleri daha fazla tanıtılmalıdır.

Kaynaklar

- Berman, M. G., Jonides, J., & Kaplan, S. (2008). The cognitive benefits of interacting with nature. *Psychological Science*, 19(12), 1207-1212.
- Bratman, G. N., Daily, G. C., Levy, B. J., & Gross, J. J. (2015). The benefits of nature experience: Improved affect and cognition. *Landscape and Urban Planning*, 138, 41–50.
- Cameron, R. W. F., Blanus, T., Taylor, J. E., et al. (2013). The domestic garden – Its contribution to urban green infrastructure. *Urban Forestry & Urban Greening*, 12(2), 129–137.
- Clatworthy, J., Hinds, J., & Camic, P. M. (2013). Gardening as a mental health intervention: A review. *Mental Health Review Journal*, 18(4), 214–225.
- Hartig, T., Mang, M., & Evans, G. W. (2003). Restorative effects of natural environment experiences. *Environment and Behavior*, 23(1), 3-26.
- Kaplan, R., & Kaplan, S. (1989). *The experience of nature: A psychological perspective*. Cambridge University Press.
- Krasny, M. E., & Tidball, K. G. (2012). Civic ecology: A pathway for Earth Stewardship in cities. *Frontiers in Ecology and the Environment*, 10(5), 267–273.
- Robinson, J. M., & Breed, M. F. (2019). Green prescriptions and their co-benefits: Integrative strategies for public and environmental health. *Challenges*, 10(1), 9.
- Ulrich, R. S. (1984). View through a window may influence recovery from surgery. *Science*, 224(4647), 420–421.
- van den Bosch, M., & Sang, Å. O. (2017). Urban natural environments as nature-based solutions for improved public health—A systematic review of reviews. *Environmental Research*, 158, 373–384.

Botanik Bahçelerinin Turizm Açısından Önemi

Kentsel rekreasyon alanları, sadece şehir yaşamının stresinden uzaklaşmak isteyen bireyler için değil; aynı zamanda bir bölgenin tanıtımı, sürdürülebilir turizm anlayışının geliştirilmesi ve yerel kalkınmanın desteklenmesi açısından da büyük önem taşımaktadır. Bu alanlar, çocuklardan yaşlılara kadar her yaştan bireyin doğayla iç içe zaman geçirmesine imkân tanıyarak fiziksel ve ruhsal iyilik hâline katkı sağlar. Doğa yürüyüşleri, doğa fotoğrafçılığı, piknik gibi faaliyetlerle bireylerin aktif yaşama katılımı teşvik edilirken; aynı zamanda çevre dostu turizm türleri olan eko turizm ve wellness (sağlık) turizmi gibi yaklaşımlar da desteklenmektedir.

Bu alanlarda gerçekleştirilen rehberli doğa turları, ziyaretçilerin biyoçeşitliliği tanımasına, yerel flora ve faunanın korunmasına yönelik bilinç kazanmasına katkı sunar. Özellikle tıbbi ve aromatik bitkilerle ilişkili uygulamalar —örneğin aromaterapi bahçeleri ve şifalı bitki yürüyüşleri— hem sağlık turizmine yeni bir boyut kazandırmakta hem de ziyaretçilere doğayla bütünleşik bir deneyim sunmaktadır (Foto 13).

Kentsel rekreasyon alanlarının geliştirilmesi, aynı zamanda bölgesel ekonomiye de önemli katkılar sağlamaktadır. Ziyaretçi sayısındaki artış, konaklama tesislerinden yeme-içme işletmelerine, yerel üreticilerden hediyelik eşya dükkânlarına kadar birçok sektörü doğrudan ya da dolaylı olarak desteklemektedir. Bu gelişmeler istihdamı artırırken, bölgenin sosyo-ekonomik yapısının güçlenmesine de önayak olur.

Bununla birlikte, bu alanlar kültürel etkileşimi teşvik eden önemli mekânlardır. Bitki temalı festivaller, açık hava sergileri, botanik müzeleri gibi etkinlikler aracılığıyla ziyaretçiler farklı kültürlerin gelenek ve göreneklerini tanıma fırsatı bulurlar. Uluslararası Balıkesir Aromaterapi Festivali gibi

örnekler, hem kültürel zenginliğin sergilenmesine olanak tanımakta hem de bölgenin turizm markası olarak öne çıkmasına katkı sunmaktadır.

Foto 13: Balıkesir Aromaterapi Festivali

1. Kentsel Rekreasyon Alanları Sunar, Kentin Tanıtımına Katkıda Bulunur

Botanik bahçeleri, kentlerin sadece bilimsel ve çevresel zenginliklerini değil, aynı zamanda sosyal, kültürel ve ekonomik değerlerini de ortaya koyan önemli yapılardır. Özellikle büyük kentlerde giderek artan betonlaşma, hava kirliliği, gürültü ve yoğun nüfus baskısı altında yaşayan bireyler için botanik bahçeleri birer nefes alma alanı, doğayla yeniden buluşma mekânı ve zihinsel arınma ortamıdır. Bu yönüyle botanik bahçeleri, kentsel rekreasyon alanı olarak işlev görerek kent sakinlerine doğayla temas kurma fırsatı sunar (Yılmaz, 2010).

Şehir hayatının karmaşası içinde insanlar, doğayla teması mümkün kılan alanlara yönelme eğilimindedir. Botanik bahçeleri, ziyaretçilere sadece estetik ve görsel bir deneyim yaşatmakla kalmaz; aynı zamanda sakinleşme, stres atma, doğa yürüyüşü yapma, fotoğraf çekme, meditasyon gibi rekreatif etkinliklere katılma olanağı da sağlar (Foto 14). Bu özellikleriyle botanik bahçeleri, şehir planlamasında çok değerli bir rekreasyonel unsur olarak öne çıkar (Çetinkaya & Aslan, 2018).

Foto 14: Gaziantep Botanik Bahçesi Rekreasyon Alanı

Öte yandan, botanik bahçeleri sadece yerel halk için değil, aynı zamanda kente gelen ziyaretçiler ve turistler için de cazibe merkezidir. Her biri kendine özgü bir bitki koleksiyonuna sahip olan botanik bahçeleri, ekoturizm kapsamında yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çeker (Gür & Karahan, 2020). Bu bağlamda, botanik bahçeleri kentin doğal mirasını ve biyolojik çeşitliliğini sergileyen bir vitrin görevi görür. Örneğin, bir kentin endemik bitkilerini tanıtmak, tıbbi bitki zenginliğini göstermek veya festivaller düzenlemek, o kentin tanıtımına doğrudan katkı sağlayan etkinliklerdir (Acar & Eroğlu, 2001).

Turistlerin bir destinasyonu tercih etmelerinde doğal ve yeşil alanların varlığı, artık önemli bir kriter haline gelmiştir. Bu bağlamda botanik bahçeleri, kentin marka değerini artıran bir unsura dönüşmektedir. Uluslararası düzeyde tanınan ve çeşitli ödüller alan botanik bahçeleri, sadece bir doğa alanı olmanın ötesinde, kent kimliğini güçlendiren ve turizm potansiyelini

artıran bir çekim merkezidir (Orhan & Karakuş, 2021). Ayrıca bu tür alanlar sosyal medya üzerinden görsel olarak da yaygın şekilde paylaşıldığı için tanıtım etkisi katlanarak büyümektedir.

2. Doğa Temelli ve Çevre Dostu Turizmi Destekleyen Yaşayan Alanlar

Botanik bahçeleri; çevre dostu turizmi (ekoturizmi) destekleyen, çocukların, gençlerin ve yaşlıların doğayla temasını güçlendiren; doğa yürüyüşü, doğa fotoğrafçılığı ve piknik gibi etkinliklere imkân sunan çok yönlü rekreasyon alanları olup, aynı zamanda sağlıklı yaşamı önceleyen wellness turizmini de teşvik eder.

- *Çevre Dostu Turizmi Destekler (Eko Turizm vb.)*: Botanik bahçeleri, ekoturizm ilkeleriyle uyumlu alanlardır. Ziyaretçilere hem doğa temelli bir deneyim sunar hem de çevre koruma bilincini artırır. Ekoturizmin temel amaçlarından biri, doğal ve kültürel kaynakların sürdürülebilir kullanımudur (Honey, 2008). Botanik bahçeleri bu amaca hizmet ederek, yerel bitki türlerinin korunmasını sağlar, çevreye zarar vermeyen turizm biçimlerini teşvik eder ve aynı zamanda eğitim işlevi görür. Örneğin; İstanbul Nezahat Gökyağıt Botanik Bahçesi'nde düzenlenen doğa temelli eğitim programları, çocuklara çevre bilinci kazandırırken aynı zamanda ziyaretçilerin sürdürülebilir yaşam biçimleri hakkında bilgi edinmelerine katkı sağlar (Tüzel, 2014).

Uluslararası ölçekte de botanik bahçeleri ekoturizmin bir parçası olarak değerlendirilmektedir. Singapur Botanik Bahçesi, UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne alınmış olup tropik bitki örtüsünü tanıtmının yanında çevreci ve bilinçli bir turizm yaklaşımını yaygınlaştırmaktadır (UNESCO, 2022).

- *Çocukların, Gençlerin, Yaşlıların Doğayla İç İçe Olmasını Sağlar*: Botanik bahçeleri farklı yaş gruplarından bireylerin doğayla birebir etkileşim kurabileceği nadir kentsel alanlardan biridir. Çocuklar için düzenlenen doğa etkinlikleri, böcek gözlemleri, bitki dikim atölyeleri ve keşif yolları, onların doğayı tanımalarını ve sevgi geliştirmelerini sağlar (Lindemann-Matthies, 2005). Gençler için gönüllülük ve rehberlik faaliyetleri, yaşlılar için ise doğa yürüyüş parkurları ve sessiz dinlenme alanları, kuş gözlem noktaları gibi uygulamalar, fiziksel ve ruhsal sağlığa olumlu katkı sunar.

Türkiye'deki Atatürk Arboretumu gibi alanlar özellikle hafta sonları her yaşta bireyin birlikte vakit geçirdiği doğal ortamlar olarak dikkat çeker (Foto 15). Bu tür alanlar nesiller arası etkileşimi doğa bağlamında yeniden kurgular ve sosyal uyumu pekiştirir.

Foto 15: Atatürk Arboretumu (Yalova)

- **Doğa Yürüyüşleri, Doğa Fotoğrafçılığı, Piknik vb. Aktiviteler Yapma İmkânı Sağlar:** Botanik bahçeleri, pasif ve aktif rekreasyon olanaklarını bir arada sunar. Doğa yürüyüş parkurları, tematik bitki rotaları, gözlem terasları ve fotoğraf alanları, doğa fotoğrafçılığı için ideal ortamlar oluşturur. Özellikle bahar aylarında açan çiçekler ve sonbaharda dökülen yapraklar, fotoğraf

tutkunları için eşsiz manzaralar sunar (Foto 16). Doğa yürüyüşleri ise hem fiziksel aktivite hem de zihinsel rahatlama için tercih edilen bir etkinliktir (Pretty vd. 2005).

Bazı botanik bahçeleri içerisinde belirlenmiş piknik alanları da bulunur. Örneğin Ankara Atatürk Orman Çiftliği içerisinde yer alan botanik alanlar, ailelerin doğayla iç içe zaman geçirdiği, kültürel ve sosyal paylaşımın sağlandığı noktalarlardır. Bu tür aktiviteler turistik çekiciliği artırır ve alanların halkla bütünleşmesini sağlar.

Foto 16: Doğa Fotoğrafçılığı

- **Wellness (Sağlık ve Zindelik) Turizmini Destekler:** Son yıllarda doğaya yönelim, sadece eğlence ya da manzara izlemek için değil, aynı zamanda beden ve ruh sağlığını desteklemek amacıyla da artmaktadır. Wellness turizmi, bireyin zihinsel, fiziksel ve ruhsal sağlığını doğal ortamlarda yeniden yapılandırmayı hedefleyen bir turizm biçimidir (Voigt & Pforr, 2013). Botanik bahçeleri bu tür bir turizm için oldukça uygundur. Sessiz ve huzurlu atmosferleri, bitki kokularıyla zenginleşmiş yürüyüş yolları, aromaterapi bahçeleri ve meditasyon alanları, özellikle stresli kent yaşamından uzaklaşmak isteyen bireyler için cazip hale gelmektedir (Foto 17).

İsviçre'nin Cenevre Botanik Bahçesi ve Japonya'daki Kenroku-en Bahçesi, sadece doğal güzellikleriyle değil aynı zamanda bireysel sağlık ve iç huzur arayışına cevap veren düzenlemeleriyle wellness turizmine örnek olarak gösterilir.

Foto 17: Sağlık Turizmi

3. Biyoçeşitliliği Tanıtır ve Korunmasını Sağlar: Rehberli Turlarla Doğayı Keşfetmek

Botanik bahçeleri, yalnızca birer yeşil alan olmanın ötesinde, dünyanın farklı ekosistemlerine ait bitki türlerinin tanıtıldığı, korunduğu ve sürdürülebilirlik anlayışıyla yönetildiği canlı müzeler niteliğindedir. Bu bağlamda, botanik bahçeleri biyoçeşitliliğin korunması, tanıtımı ve farkındalık oluşturulması açısından çok önemli roller üstlenmektedir (Maunder vd. 2001).

Günümüzde biyolojik çeşitlilik hızla azalmakta, birçok tür habitat kaybı, iklim değişikliği ve insan faaliyetleri nedeniyle yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır. Botanik bahçeleri ise genetik çeşitliliği muhafaza eden, yerel ve endemik türlerin korunduğu, hatta tükenme riski altındaki bitkilerin yaşatıldığı özel alanlardır (Heywood, 2011). Örneğin; *İstanbul Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi*, Anadolu'nun endemik bitki türlerini tanıtan özel tematik adalar oluşturularak ziyaretçileri Türkiye florasının zenginliği hakkında bilinçlendirmeyi amaçlamaktadır (Foto 18).

Bu koruma işlevine ek olarak, botanik bahçeleri halkı bilgilendirme ve eğitme görevini de üstlenir. Ziyaretçiler için düzenlenen rehberli butik turlar, biyoçeşitliliği sadece izlemekle kalmayıp, onun bilimsel, kültürel ve ekolojik önemini anlamaya yönelik pedagojik bir deneyime dönüştürür. Bu turlar sayesinde bitkilerin habitatları, geleneksel kullanımları, ekosisteme katkıları ve nesli tükenmekte olan türler hakkında bilgi aktarımı sağlanır (Donaldson, 2009).

Foto 18: Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi

Rehberli turlar aynı zamanda ekoturizmin katılımcı öğrenme yönünü destekler. Özellikle çocuklar ve gençler için hazırlanan interaktif etkinlikler sayesinde, doğaya karşı merak ve sorumluluk duygusu geliştirilir. *Kew Botanik Bahçesi (İngiltere)* gibi prestijli bahçelerde, “Biyçeşitliliği Keşfet” temalı yürüyüşler ve sergiler düzenlenerek hem turistlere hem de yerli ziyaretçilere çevre okuryazarlığı kazandırılmaktadır (Royal Botanic Gardens, Kew, 2023).

Türkiye’de ise *Ege Üniversitesi Botanik Bahçesi* hem akademik hem de halka açık turlar yoluyla, özellikle endemik bitki türlerinin tanıtılmasında aktif rol oynamaktadır. Bu tür uygulamalar sadece biyçeşitliliğin anlaşılmasını değil, aynı zamanda korunması yönünde bir kamuoyu oluşturulmasını sağlar.

Botanik bahçelerinde sunulan bu deneyimler, ziyaretçilerin doğayla kurduğu bağı güçlendirirken, turizmin de daha anlamlı ve sorumlu bir şekilde yapılandırılmasına katkı sunar. Bu yönüyle botanik bahçeleri, koruma temelli turizmin somut uygulama alanları olarak değerlendirilebilir.

4. Yerel Ekonomiye Katkı: Turizm Yoluyla Canlanan Kentler

Botanik bahçeleri, yalnızca çevresel ve eğitsel faydalarla sınırlı olmayan, aynı zamanda yerel ekonomiye doğrudan ve dolaylı katkılar sağlayan çok yönlü yapılardır. Özellikle turistik bölgelerde yer alan botanik bahçeleri, o kente gelen ziyaretçi sayısını artırmakta ve çevresindeki pek çok sektörü ekonomik olarak desteklemektedir (Ballantyne vd. 2008).

Bir botanik bahçesi, bulunduğu bölgeye kültürel bir çekim merkezi kazandırır. Ziyaretçilerin ilgisini çeken bu alanlar, yalnızca doğa meraklılarını değil, aileleri, turistleri, fotoğrafçıları ve araştırmacıları da kendine çeker. Bu da başta konaklama sektörü (otel, pansiyon), yeme-içme sektörü (kafe, restoran), perakende ticaret (hediyeelik eşya, yöresel ürün satış noktaları) gibi birçok alanda ekonomik hareketlilik oluşturur. Örneğin; *İngiltere’deki Kew Botanik Bahçesi*, yılda yaklaşık 1,5 milyon turist çekmekte, bölgeye yılda yaklaşık 50 milyon £ ekonomik katkı sağlamakta ve çevresinde yüzlerce işletmenin bu turizm trafiğinden faydalanmasını sağlamaktadır (Foto 19).

Foto 19: İngiltere’deki Kew Botanik Bahçesi

Benzer biçimde, *İzmir’deki Ege Üniversitesi Botanik Bahçesi* veya *Eskişehir Odunpazarı Botanik Bahçesi*, ziyaretçilerin kenti tanınması, konaklaması ve alışveriş yapması açısından önemli bir destinasyon olarak görülmektedir (Foto 20). Özellikle hafta sonları veya bahar aylarında düzenlenen bitki sergileri, festivaller, eğitim seminerleri ve atölyeler, kente gelen kişi sayısını artırarak dolaylı turizm gelirini yükseltir (Acar & Eroğlu, 2001).

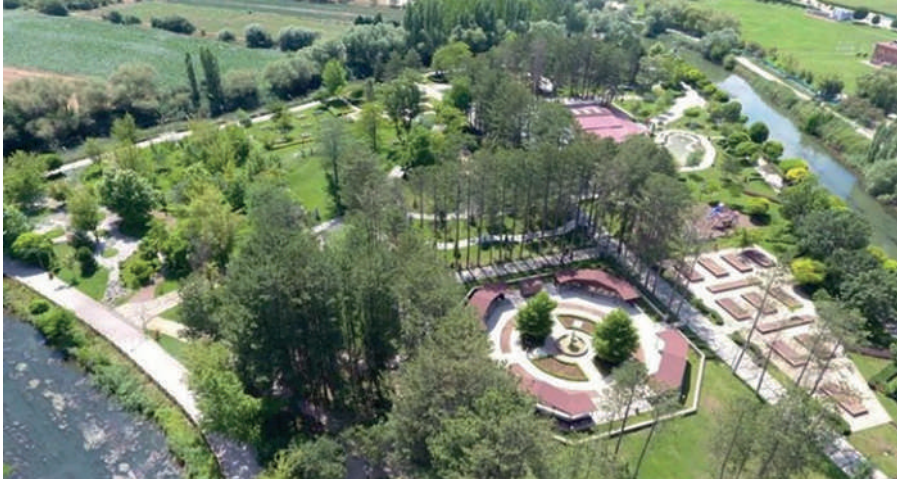

Foto 20: Eskişehir Odunpazarı Botanik Bahçesi

Botanik bahçeleri yalnızca ziyaretçilerin bıraktığı ekonomik katkıyla değil, aynı zamanda istihdam olanakları ile de yerel ekonomiyi destekler. Bahçe bakım personeli, botanik uzmanları, rehberler, güvenlik görevlileri, kafe ve hediyelik eşya dükkânı çalışanları gibi birçok pozisyonda doğrudan istihdam oluşturur (Foto 21). Ayrıca ulaşım, baskı (broşür, rehber kitap vb.), lojistik, temizlik gibi hizmetlerle de dolaylı istihdam desteklenmiş olur (Arslan & Demirel, 2020).

Foto 21: Botanik Bahçesinde kafe ve hediyelik eşya dükkânı

Ayrıca botanik bahçelerinde düzenlenen özel etkinlikler –örneğin düğün organizasyonları, doğa festivalleri, film çekimleri, konserler– yerel ekonomiye önemli katkılar sunan turizm alanları olarak değerlendirilmektedir. Bu etkinlikler sayesinde şehirler hem tanıtım hem de ekonomik canlılık açısından pozitif bir döngüye girmektedir.

5. Bitki Temalı Kültürel Etkinlikler: Turizmi Canlandıran Doğal Festivaller

Botanik bahçeleri yalnızca bilimsel ve rekreatif alanlar değil, aynı zamanda kültürel etkinliklerin düzenlendiği, yerel ve uluslararası festivallerle tanıtım gücü kazanan cazibe merkezleridir. Bu alanlarda düzenlenen bitki temalı festivaller, sergiler, müzik ve sanat etkinlikleri, turistlerin ilgisini çekerek hem turizm hareketliliğini artırır hem de yerel kültürlerin tanıtımına katkı sağlar (Timothy & Boyd, 2003).

Bu kapsamda, özellikle aromatik bitkiler, tıbbi bitkiler, endemik türler gibi temalar etrafında şekillenen etkinlikler hem doğaya hem de kültüre duyarlı ziyaretçi profiline hitap eder. Örneğin; Türkiye’de son yıllarda ulusal ve uluslararası düzeyde büyük ilgi gören Uluslararası Balıkesir Aromaterapi Festivali, lavanta, adaçayı, kekik gibi bitkilerin tanıtıldığı, uçucu yağ atölyelerinin düzenlendiği ve geleneksel aromaterapi uygulamalarının sergilendiği bir etkinliktir. Festival boyunca açılan stantlarda yöresel ürünler, geleneksel el sanatları ve bitki temalı hediyelikler satışa sunulmakta; bu da bölge ekonomisine doğrudan katkı sağlamaktadır (Foto 22).

Foto 22: Uluslararası Balıkesir Aromaterapi Festivali

Foto 23: Isparta Gül Festivali

Benzer şekilde, Isparta Gül Festivali de botanik turizmiyle kültürel turizmin birleştiği etkileyici bir örnektir (Foto 23). Her yıl mayıs ayında düzenlenen bu festival hem yerli hem yabancı turistleri bölgeye çekerken, ziyaretçilere gül toplama deneyimi, gül yağı üretimi izleme ve geleneksel gül temalı yemekleri tatma fırsatı sunmaktadır (Çakır & Mutlu, 2019).

Dünyadan bir örnek vermek gerekirse, Japonya'daki Hanami (Sakura) Festivali, kiraz çiçeklerinin açtığı dönemde milyonlarca turisti ülkeye çekmektedir (Foto 24). Bu etkinlik sırasında insanlar sadece doğanın güzelliğini değil, aynı zamanda Japon kültürünün estetik anlayışını, toplumsal birlikteliğini ve doğayla kurduğu manevi bağı da deneyimleme imkânı bulurlar (Kerr, 2015).

Botanik bahçelerinde ya da bu bahçelerin çevresinde düzenlenen bu tür etkinlikler, bitkisel zenginliği kültürel üretime dönüştürerek bölgenin tanıtımını ve markalaşmasını da sağlar. Etkinlik süresince yapılan halk dansları, geleneksel kıyafet gösterimleri, yöresel lezzet tanıtımları ve el sanatları atölyeleri turistlerin hem eğlenmesini hem de farklı kültürleri yerinde gözlemlemesini mümkün kılar. Böylelikle turizm yalnızca seyahat ve tüketim değil, aynı zamanda kültürel etkileşim ve karşılıklı öğrenme süreci haline gelir (Richards, 2011).

Foto 24: Japonya'da Hanami (Sakura) Festivali

Bitki müzeleri de bu kapsamda değerlidir. Örneğin, Ege Üniversitesi Botanik Bahçesi içinde yer alan Herbaryum ve Bitki Tanıtım Merkezi, ziyaretçilere bitkilerin taksonomik özelliklerini, endemik türleri ve kullanım alanlarını hem görsel hem bilimsel açıdan tanıtan önemli bir kültürel mekandır (Foto 25). Bu tür yapılar özellikle eğitim turizmi ve doğa meraklıları için cazibe oluşturur.

Foto 25: Ege Üniversitesi Botanik Bahçesi-Herbaryum ve Bitki Tanıtım Merkezinde ziyaretçilere bitki tanıtımı

6. Aromaterapi ve Şıfalı Bitkiler Yoluyla Sağlık Turizminin Desteklenmesi

Günümüzde turizm çeşitleri giderek çeşitlenmekte ve insanların seyahat motivasyonları fiziksel dinlenmenin ötesinde bedensel, ruhsal ve zihinsel şıfa arayışlarına yönelmektedir. Bu bağlamda “sağlık turizmi”, hem geleneksel tıp hem de tamamlayıcı-önleyici uygulamalarla zenginleşen bir alan haline gelmiştir. Aromaterapi, fitoterapi (bitkisel tedavi) ve şıfalı bitkilerin kullanımı ise bu sağlık odaklı turizm hareketliliğinin temel bileşenleri arasında yer almaktadır (WHO, 2013).

- **Aromaterapi: Bitkisel Kokularla Sağaltım:** Aromaterapi, uçucu yağların solunması, masaj yoluyla emilmesi veya banyo gibi uygulamalarla vücuda alınmasıyla uygulanan bir tamamlayıcı tıp yöntemidir. Bitkilerin doğal uçucu bileşenleri, yalnızca fiziksel iyileşmeye değil, aynı zamanda ruhsal dengeye ulaşmayı da hedefler (Lis-Balchin, 2006). Lavanta, kekik, nane, adaçayı gibi bitkilerin damıtılmasıyla elde edilen uçucu yağlar, stres azaltıcı, bağışıklık sistemini destekleyici ve uyku düzenleyici etkileriyle öne çıkar. Aromaterapi merkezleri, spa ve wellness otelleri, termal tesisler gibi mekanlar bu uygulamaları turistik bir hizmete dönüştürerek sağlık turizmi kapsamında hem yerli hem yabancı turistleri kendine çeker. Özellikle Ege ve Akdeniz bölgelerinde lavanta bahçeleri, uçucu yağ üretim tesisleri ve aromaterapi atölyeleri sağlık turizmi rotalarının önemli durakları haline gelmiştir (Koca & Karadeniz, 2020).

- **Uluslararası Balıkesir Aromaterapi Festivali:** Yerel Bitkilerle Küresel Tanıtım: Türkiye’de aromaterapi ile sağlık turizmini buluşturan en güçlü örneklerden biri **Uluslararası Balıkesir Aromaterapi Festivali**’dir (Foto 26). Bu festivalde düzenlenen atölyelerde uçucu yağ üretimi, aromaterapik masaj uygulamaları, bitki tanıma yürüyüşleri ve geleneksel tıbbi bilgi aktarımı gerçekleştirilmekte; aynı zamanda katılımcılara bu bitkilerin sağaltıcı yönleri anlatılmaktadır. Böylece festival, bir yandan bölge ekonomisini canlandırırken diğer yandan da tamamlayıcı sağlık turizmüne katkı sağlamaktadır.

- **Şıfalı Bitkilerle Sağlık Arayışı:** Fitoterapi ve Bitki Bahçeleri: Botanik bahçelerinde bulunan tıbbi ve aromatik bitki bölümleri, şıfalı bitkilere ilgi duyan bireyler için hem bilimsel hem de deneyimsel bir eğitim alanı işlevi görür. Bu alanlarda ziyaretçilere bitkilerin hangi sağlık sorunlarında kullanıldığı, hangi kısımlarının etkili olduğu ve nasıl hazırlandığı anlatılır. Örneğin; *Ege Üniversitesi Botanik Bahçesi*’nde yer alan tıbbi bitkiler parseli, aynı zamanda fitoterapi öğrencilerinin saha uygulaması yapabildiği bir eğitim alanıdır (Acar & Eroğlu, 2001).

Foto 26: Uluslararası Balıkesir Aromaterapi Festivali

Dünyada da benzer örnekler bulunmaktadır. *Fransa'daki Grasse bölgesi*, parfüm ve uçucu yağ üretimiyle ünlü olup lavanta tarlaları, damıtma tesisleri ve aromaterapi müzeleri sayesinde hem kültürel hem sağlık turizmine hitap etmektedir (Ali & Chikhi, 2020). Burada turistler hem kokusal bir deneyim yaşamakta hem de bu bitkilerin şifasal yönleri hakkında uygulamalı bilgi edinmektedir.

- **Sağlık Turizmi Bağlamında Wellness ve Spa Uygulamaları:** Aromaterapik yağlar, spa merkezlerinde masaj, buhar banyosu, aroma banyoları gibi wellness uygulamalarında sıklıkla kullanılmaktadır. Bu tesisler çoğunlukla doğal çevre ile uyumlu bölgelerde konumlandırılarak doğanın şifasıyla insanı buluşturur. Aromaterapi ile desteklenen wellness otelleri, stresli şehir yaşamından uzaklaşmak isteyen bireyler için sağlıklı yaşam arayışının merkezlerinden biri olmuştur (Voigt & Pforr, 2013).

Kaynaklar

- Acar, C., & Eroğlu, E. (2001). Kentsel yeşil alan sistemleri içinde botanik bahçelerinin yeri ve önemi. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 52(2), 45–56.
- Ali, L., & Chikhi, H. (2020). The role of lavender production in the development of eco-wellness tourism: Case of Grasse, France. *Tourism & Development Review*, 27(4), 128–137.
- Arslan, M., & Demirel, O. (2020). Kültürel peyzaj alanlarının yerel ekonomiye katkısı: Gaziantep Botanik Bahçesi örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(71), 702–708.
- Ballantyne, R., Packer, J., & Hughes, K. (2008). Environmental awareness, interests and motives of botanic gardens visitors: Implications for interpretive practice. *Tourism Management*, 29(3), 439–444.
- Çakır, B., & Mutlu, H. (2019). Isparta Gül Festivali'nin turizm açısından değerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 39, 211–225.
- Çetinkaya, G., & Aslan, F. (2018). Kent içi açık-yeşil alanların rekreatif işlevleri: İstanbul örneği. *TÜBAV Bilim Dergisi*, 11(3), 14–25.
- Donaldson, J. S. (2009). Botanic gardens science for conservation and global change. *Trends in Plant Science*, 14(11), 608–613.
- Gür, N., & Karahan, F. (2020). Ekoturizm kapsamında botanik bahçelerinin turizm değerinin değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 89–102.
- Heywood, V. H. (2011). The role of botanic gardens as resource and introduction centres in the face of global change. *Biodiversity and Conservation*, 20(2), 221–239.
- Honey, M. (2008). *Ecotourism and Sustainable Development: Who Owns Paradise?* (2nd ed.). Island Press.
- Kerr, D. (2015). Hanami: The cultural significance of cherry blossom viewing in Japan. *Asian Cultural Studies*, 41(2), 85–102.
- Koca, C., & Karadeniz, S. (2020). Türkiye’de sağlık turizmi ve aromaterapi uygulamaları. *Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Dergisi*, 6(12), 33–50.
- Lindemann-Matthies, P. (2005). ‘Loveable’ mammals and ‘lifeless’ plants: How children’s interest in common local organisms can be enhanced through observation of nature. *International Journal of Science Education*, 27(6), 655–677.
- Lis-Balchin, M. (2006). *Aromatherapy Science: A Guide for Healthcare Professionals*. Pharmaceutical Press.

- Maunder, M., Higgens, S., & Culham, A. (2001). The effectiveness of botanic garden collections in supporting plant conservation: A European case study. *Biodiversity and Conservation*, 10(3), 383–401.
- Orhan, F., & Karakuş, T. (2021). Kent kimliğinin güçlendirilmesinde botanik bahçelerinin rolü. *Mimarlık ve Şehircilik Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 33-48.
- Pretty, J., Peacock, J., Sellens, M., & Griffin, M. (2005). The mental and physical health outcomes of green exercise. *International Journal of Environmental Health Research*, 15(5), 319–337.
- Richards, G. (2011). Creativity and tourism: The state of the art. *Annals of Tourism Research*, 38(4), 1225–1253.
- Timothy, D. J., & Boyd, S. W. (2003). *Heritage tourism*. Pearson Education.
- Tüzcel, G. (2014). Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi'nin çevre eğitimi açısından değerlendirilmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 219–234.
- Voigt, C., & Pforr, C. (Eds.). (2013). *Wellness Tourism: A Destination Perspective*. Routledge.
- WHO *Traditional Medicine Strategy 2014–2023*. (2013). World Health Organization (WHO). WHO Press.
- Yılmaz, H. (2010). Kent parklarının rekreasyonel kullanım açısından değerlendirilmesi: Erzurum örneği. *Ekoloji*, 19(73), 1-9.
- <https://www.balikesir.bel.tr/aromaterapi-festivali>
- <https://whc.unesco.org/en/list/1483/>
- <https://www.kew.org>

Balıkesir Üniversitesi Botanik Bahçesi

Foto 27: Botanik Bahçesi tabelası

1. Sahanın Genel Özellikleri

Sınırları

Çalışma yapılan alan, genel anlamda, kuzey/kuzey-batı yönünden, güney/güney-doğu yönüne doğru uzanan bir dikdörtgen şeklindedir. Doğusunda; kampus içi asfalt yol, batısında; Balıkesir-Bigadiç karayolu, kuzeyinde; gölet baraj gövdesi ve özel yurt alanı, güneyinde ise; otel ve kongre salonu ve patika bulunmaktadır. Kuzey- güney yönünde yaklaşık (ortalama) 780 metre, doğu-batı yönünde yaklaşık (ortalama) 250 metre ölçülerindedir.

Arazi ortalama yüksekliği 186.5 metredir. Botanik Bahçesinin dron ile görünümü aşağıda gösterilmiştir (Foto 27-28).

Foto 28: BAÜN Kampüs alanında Botanik Bahçesi sınırları

Topoğrafik özellikler

Çalışma alanı kuzey sınırından güney sınırına doğru yükselmektedir. En düşük yeri kuzey- doğu köşede 173.02 metre, En yüksek yeri ise, güney batı köşede, 200.73 metredir. En düşük ve en yüksek noktalar arasında, yükseklik farkı; 27.71 metre olup, kuzey ve güney sınırlar arasında ortalama kot farkı 20 metre civarındadır. Alanın doğu sınırına yakın konumda bulunan derecik, sahayı kuzey güney yönünde bölmektedir.

Dereden doğu sınırına doğru arazi, ortalama, 4-5 metre, batı sınırına doğru, ortalama, 13-14 metre yükselir. Sahanın genelinde, %3-10 mertebelerinde bir eğimle, yumuşak sayılabilecek bir topografya bulunmasına rağmen, orta kısımda, sert yamaçlı bir tepecik bulunmaktadır. Tepenin doğu yamacındaki meyil yaklaşık % 40 civarındadır.

Toplam 189.925 m² park alanının, yaklaşık 70.200 m² kısmı eski ağaçlama sahasıdır. Sahanın kuzey kısmında, bulunan baraj önünde yaklaşık, 4130 m² gölet (su yüzeyi) vardır (Foto 29).

Göletin etrafında ve dereye doğru uzayan sık sazlık ve bataklık bir

kısım bulunmaktadır. Sazlık alan yaklaşık, 6300 m² civarında olup bu alan büyüklüklerinin yaz ve kış yağış şartlarına göre değişeceği kabul edilmelidir.

Yine gölet etrafında ikinci bir bant şeklinde ve devamında dere kenarında 5-20 metre arasında genişliklere sahip sık çalılık, sazlık bir diğer bitki örtüsü yer almakta olup, bahse konu çalılık alanlar toplamı yaklaşık 21.580 m²'dir. Sık Çalılık alanlar, saha geneline kıyasla oldukça geniş bir yüzey örtüsü durumundadır.

Alan genel itibariyle, bir vadi görünümünde olup, eski ağaçlama sahası, çalışma alanının batı sınırına bitişik ve muntazam sayılabilecek bir sınırla ayrılmış durumdadır. Ağaçlama sahasının bulunduğu kısım daha az meyilli ve plato görünümü arz eder. Diğer alanlar dere kısmında yayvan bir bölüm ile bu yayvanlığı takip eden yamaçlardır. Yamaçlarda ortalama meyil, % 8 civarındadır.

Foto 29: Botanik Bahçesi Göleti

2. Botanik Bahçesinin Doğal Florası

Botanik Bahçesi, Davis'in Türkiye florasında kullandığı Grid sistemine göre B1 karesi içine girmektedir ve Akdeniz floristik bölgesi içinde yer almaktadır. Araştırma alanındaki taksonların fitocoğrafik bölgelere dağılımı; %24 ü Akdeniz elementi (52 takson), %9' u Avrupa-Sibirya elementi (19 takson), %3' ü İran-Turan elementi (6 takson) olarak belirlenmiştir. Taksonların %64 ünün (139 takson) fitocoğrafik bölgesi bilinmemektedir.

Botanik Bahçesi, çayırılık alanlar, göl habitati ve ağaç plantasyonlarının baskın olduğu bir yapıya sahiptir (Foto 30).

Alanda 55 familyaya ait toplam 216 tür ve tür altı takson yayılış gösterir. En fazla taksona sahip ilk 5 familya şöyle sıralanmaktadır: Fabaceae (22 takson), Asteraceae (17 takson) Lamiaceae (17 takson) ve Brassicaceae (16 takson) ve Boraginaceae (10 takson).

Foto 30: Botanik Bahçesinde geniş alanlar kaplayan çayırılık habitatlar

Foto 31: Botanik Bahçesin göleti ve ağaç plantasyonları

Park alanında ayrıca 70.200 m²'lik ağaçlandırma sahasında bulunan

başlıca türler ise: *Pinus pinea* (Fıstık çamı), *Cedrus libani* (Toros sediri), *Robinia pseudoacacia* (Yalancı akasya), *Cupressus arizonica* (Mavi servi) ve *C. sempervirens* var. *horizontalis* (Akdeniz servisi)'tir. Sahadaki çalı türleri arasında en fazla *Rubus fruticosus* (Böğürtlen), *Prunus spinosa* (Çakal eriği) ve *Rosa canina* (Kuşburnu) türleri bulunmaktadır (Foto 31).

Alanın batı kısmında bulunan eski ağaçlandırma sahası dışında kalan alanda dağınık olarak bulunan doğal ağaç ve çalı türleri de aşağıda verilmiştir;

<i>Juniperus oxycedrus</i>	<i>Salix alba</i>
<i>Populus nigra</i>	<i>Tamarix parviflora</i>
<i>Pyrus elaeagnifolia</i>	<i>Quercus infectoria</i>
<i>Prunus amygdalus</i>	<i>Prunus divaricata</i>
<i>Pistacia terebinthus</i>	<i>Ailanthus altissima</i>
<i>Paliurus spina-christi</i>	<i>Alnus glutinosa</i>
<i>Cotinus coggyria</i>	

Sahada yaklaşık 21 580 m²'lik çalılık alan bulunmaktadır. Çalı türleri arasında en fazla *Rubus canescens* var. *canescens* (Böğürtlen), *Rubus caesius* (Böğürtlen), *Prunus spinosa* (Çakal eriği), *Rosa canina* (Kuşburnu), *Jasminum fruticans* (Yasemin), *Clematis vitalba* (Akasma) türleri bulunmaktadır.

Botanik bahçesindeki göletin etrafında 6300 m²'lik dereceye doğru uzayan sık sazlık ve bataklık bir kısım bulunmaktadır. Söz konusu sazlık alanda ise; Sazotu (*Scirpiurus* sp.), Saz (*Typha latifolia*), Mazura Kamışı (*Cortaderia richardii*), Hasır sazı (*Juncus* sp.) türleri yayılış gösterir (Satıl ve ark. 2016).

Botanik bahçesi sınırlarında yayılış gösteren taksondan sadece *Veronica cuneifolia* subsp. *cuneifolia* ve *Stachys cretica* subsp. *anatolica* taksonları endemik takson olarak belirlenmiştir. Bu iki takson IUCN tehlike kategorileri bakımından LC (Least Concern) kategorisinde yer almaktadır.

Kaynaklar

Satıl, F. Tümen G, Selvi S. 2016. Balıkesir Üniversitesi Botanik Bahçesi ve Florası. Biyoloji Bilimleri Araştırma Dergisi (BIBAD) 9 (2): 10-15.

Balıkesir Üniversitesi Tıbbi Ve Aromatik Bitkiler Bahçesi

Tıbbi ve aromatik bitkiler bahçesi, BAÜN Botanik bahçesi içerisinde yaklaşık 1 dönümlük alanda oluşturulmuştur (Foto 32). Dikim öncesi saha taşlardan temizlenmiş ve sürülerek dikime hazır hale getirilmiştir. Ardından, 10 farklı tıbbi ve aromatik bitki türünün her birinden 100'er adet olmak üzere toplam 1.000 fide dikilmiştir. Belirli bir süre yürütülen düzenli bakım ve sulama çalışmaları sonucunda, dikilen fidelerin tamamının tuttuğu gözlemlenmiştir (Foto 33-37).

*Foto 32: Botanik Bahçesi sınırları içinde kurulan Tıbbi ve
Aromatik Bitkiler Bahçesi*

Foto 33: Dikim öncesi sonrası dikime hazır hale getirilen sahanın görünümünü

Foto 34: Bahçede damla sulama sistemi ve ilk yıl fidelerin durumu

Foto 35: Bahçedeki tıbbi bitkilerim birinci yılki durumu

Foto 36: TAB bahçesinde dikimi gerçekleştirilen fidelerin gelişim durumu

Foto 37: BAÜN tıbbi ve aromatik bitkiler bahçesinin son durumu

BAÜN Botanik Bahçesindeki Tıbbi ve Aromatik Bitkilerin Özellikleri

1. Biberiye (*Rosmarinus officinalis* L.)

Morfolojik Özellikleri: 50-100 cm yüksekliğinde, çalı görünümlü ve kışın yapraklarını dökmeyen çok yıllık bir bitkidir. Soluk mavi renkli çiçekleri vardır. Bahçelerde süs bitkisi olarak yetiştirilir (Foto 38).

Çiçeklenme Zamanı: 2-5. aylar

Tıbbi Kullanımı: Bu bitki, dahilen kabızlık, sindirim sistemi uyarımı, safra artırıcı ve idrar söktürücü olarak kullanılır. Haricen ise cerahatli yaraların tedavisinde uygulanır. %5-10 oranında hazırlanan infüzyonu dahilen günde 2-3 bardak içilir. Haricen ise bu infüzyon yaraların üzerine pansuman yapılarak uygulanır.

Foto 38: Biberiye türünün genel görünümü

2. Civanperçemi (*Achillea millefolium* L.)

Morfolojik Özellikleri: 10-100 cm yükseklikte, yünlü ve tüylü gövdeye sahip, çok yıllık bir otsu bitkidir. Yapraklar saplı veya sapsız, dikdörtgensel ile mızraklı formdadır. Çiçekler beyaz renkte olup, dilsel çiçekleri 4 ila 6 adet arasında değişirken, disk çiçekleri beyaz veya pembe renkte bulunur (Foto 39).

Çiçeklenme Zamanı: 6-9. aylar

Tıbbi Kullanımı: Yapraklı ve çiçekli dalları dahilen idrar arttırıcı, iştah açıcı, gaz söktürücü, büzücü, terletici, adet söktürücü, soğuk algınlığı ve yara iyileştirici (özellikle basur tedavisinde) etkileriyle bilinir. Dahilen infüzyon (%5) yöntemiyle hazırlanarak günde 2-3 bardak içilir.

Foto 39: Civanperçemi türünün genel görünümü

3. Ekinezya (*Echinacea angustifolia* DC.)

Morfolojik Özellikleri: 10–50 cm boyunda, çok yıllık bir bitkidir. Taç yapraklar beyazdan pembeye veya koyu mora kadar renklerde olabilir ve genellikle aşağı doğru sarkar. Çiçek başının orta kısmında yer alan küçük çiçekler ise yeşil ile kırmızımsı kahverengi arasında değişen renklere sahiptir (Foto 40).

Çiçeklenme Zamanı: 6-7. aylar

Tıbbi Kullanımı: Halk arasında çayının çiçekleri ve kökleri bağışıklık sistemini güçlendirmek, iltihabı azaltmak ve kan şekerini düzenlemek amacıyla sıkça tüketilir. Ayrıca, yüksek antioksidan içeriği sayesinde vücudu zararlı dış etkenlere karşı koruma özelliğine sahip olduğu düşünülür.

Foto 40: Ekinezya türünün genel görünümü

4. Sarı Kantaron (*Hypericum perforatum* L.)

Morfolojik Özellikleri: 30-80 cm yüksekliğinde, tüysüz, çok yıllık ve otsu bir bitkidir. Yaprakları karşılıklı olarak dizilmiş ve sapsızdır. Yapraklar ışığa karşı tutulduğunda, yağ guddeleri, parlak noktacıklar halinde kolaylıkla görülür. Çiçekleri parlak sarı renkte, dalların uç kısmında yer alır (Foto 41).

Çiçeklenme Zamanı: 4-8. aylar

Tıbbi Kullanımı: Dahilen kas gevşetici, kabızlık giderici, yatıştırıcı ve kurt düşürücü olarak kullanılır. Haricen ise antiseptik ve yara iyileştirici özellikleriyle bilinir. Özellikle yanık yaralarının tedavisinde oldukça etkilidir. Haricen kullanımlarda sızma zeytinyağı ile hazırlanan tıbbi yağı kullanılmaktadır.

Foto 41: Sarı kantaron türünün genel görünümü

5. Lavanta (*Lavandula angustifolia* Mill.)

Morfolojik Özellikleri: Yaklaşık 100 cm yüksekliğinde, çalı formunda bir görünüme sahiptir. Yaprakları gümüşi renkte, çiçekleri ise koyu mor renklidir. Süs bitkisi olarak yetiştirilir (Foto 42).

Çiçeklenme Zamanı: 6.-8. aylar

Tıbbi Kullanımı: Bu bitkinin kurutulmuş çiçekleri idrar artırıcı ve romatizma ağrılarını dindirici özelliklere sahiptir. Eczacılıkta bazı preparatlara koku vermek için ve parfümeri sanayinde kullanılır. Kullanım şekli olarak, %4-5 oranında infüzyon hazırlanır, günde 3-4 bardak içilir. Uçucu yağ ise günde 3-4 damla şeklinde, bir şeker parçası üzerine damlatılarak alınır.

Foto 42: Lavanta türünün genel görünümü

6. Melissa (*Melissa officinalis* L.)

Morfolojik Özellikleri: 20-150 cm yüksekliğinde, tüylü, çok yıllık ve otsu bir bitkidir. Gövdesi dört köşelidir. Yaprakları basit, saplı ve dişli kenarlara sahiptir. Elle ovulduğunda keskin bir limon kokusunu andırmaktadır. Çiçekleri iki dudaklı olup, beyaz, sarımsı veya kırmızımtırak renkte olabilir (Foto 43).

Çiçeklenme Zamanı: 6-7. aylar

Tıbbi Kullanımı: Halk arasında bu bitkinin kurutulmuş yaprakları; yatıştırıcı, midevi, gaz söktürücü, terletici ve antiseptik etkileri için kullanılmaktadır. Kullanım şekli olarak %2-5 oranında hazırlanan infüzyonu yemeklerden önce veya sonra bir fincan içilir.

Foto 43: *Melissa* türünün genel görünümü

7. Misk Adaçayı (*Salvia sclarea* L.)

Morfolojik Özellikleri: 50-120 cm büyüeyebilen çok yıllık bir bitkidir. Gövdeler dört köşeli, yapraklar, genişçe yumurtamsı ila yumurtamsı dikdörtgensel, tabanda yürekli şekillidir. Çiçekleri pembe ila leylak renkli, zarsı, yumurtamsı, sipsivri uçludur (Foto 44).

Çiçeklenme Zamanı: 5-8. aylar

Tıbbi Kullanımı: Çiçekli dalları ve yaprakları, mideyi rahatlatıcı, sıkılaştırıcı, terlemeyi azaltıcı ve yatıştırıcı özellikleriyle tıbbi amaçlarla kullanılmaktadır. %5 oranında hazırlanan infüzyon şeklinde tüketilir. Yaprakları özellikle iştah açıcı, büzücü, gaz giderici ve tonik olarak kullanılır.

Foto 44: Misk adaçayı türünün genel görünümü

8. Tıbbi Nane (*Mentha x piperita* L.)

Morfolojik Özellikleri: Bu tür, 30-90 cm yüksekliğinde, kuvvetli kokulu ve hemen hemen tüysüz, çok yıllık otsu bir bitkidir. Gövde ve dalları genellikle kırmızımtırak renkte olup, yaprakları dişli kenarlı, buruşuk, saplı ve koyu yeşil renktedir. Çiçekleri erguvani renkte olup, dalların ucunda birçok çiçek bir arada toplanmıştır (Foto 45).

Çiçeklenme Zamanı: 4-10. aylar.

Tıbbi Kullanımı: Bitkinin kurutulmuş yaprakları sinirsel kökenli mide bulantılarını kesici, gaz söktürücü ve koku verici olarak kullanılmaktadır. Kullanım şekli olarak, %4-5 oranında infüzyon hazırlanarak sabah ve akşam birer bardak içilmektedir.

Foto 45: Tıbbi nane türünün genel görünümü

9. Tıbbi Adaçayı (*Salvia officinalis* L.)

Morfolojik Özellikleri: Çok yıllık, dik ve tabanda odunsudur. Yaprak sapsız ya da kısa saplı; kenarı minik dişli, ucu sivridir. Çiçekleri mor ya da mavi renklidir (Foto 46).

Çiçeklenme Zamanı: 5-7. aylar

Tıbbi Kullanımı: Dahilen; sindirim sistemi bozuklukları, gece terlemeleri, aşırı tükürük salgısı, depresyon, kısırlık ve menopoz şikâyetlerinde; haricen olarak ağız yaraları ve boğaz ağrısında gargara olarak kullanılırken; diş ağrısında yaprakları ağrı giderici olarak kullanılır. Ayrıca vajinal akıntı, böcek ısırıkları, deri, boğaz, dişeti ve ağız iltihaplarında faydalıdır. Yapraklar ise etkili bir diş temizleyicidir.

Foto 46: Tıbbi adaçayı türünün genel görünümü

10. Zufa Otu (*Hyssopus officinalis* L.)

Morfolojik Özellikleri: 30-60 cm boyunda, çok yıllık ve otsu bir bitkidir. Gövdesi alt kısımlarda odunsu, üst kısımları ise yeşil ve dik bir yapıya sahiptir. Yaprakları mızrak şeklinde, karşılıklı dizilmiş ve koyu yeşil renklidir. Çiçekleri pembe, mavi veya nadiren beyaz renkte olup kokulu ve salkım halinde toplanmıştır (Foto 47).

Çiçeklenme Zamanı: 6-9. aylar

Tıbbi Kullanımı: Bitkinin çiçek ve yaprakları; dahilen mide rahatsızlıkları, gaz problemleri ve sindirim sorunları için tercih edilmektedir. Haricen ise yaraların iyileşmesine yardımcı olmak amacıyla kullanılır. Özellikle ciltteki iltihaplanmalara ve yaralara karşı antiseptik etkisi bulunmaktadır.

Foto 47: Zufa otu türünün genel görünümü

Foto 48: Soğanlı Bitkiler Bahçesinde Peyzaj Düzenlemesi

Kaynaklar

- Baytop, T. (1999). Türkiye’de Bitkilerle Tedavi; Geçmişte ve Bugün, Nobel Tıp Kitapevleri, İstanbul.
- Davis et al., (eds), (1965-1988). Flora of Turkey and the East Aegean Islands, Vol:1-10, Edinburgh University Press, Edinburgh.
- Güner, A., Özhatay, N., Ekim, T., Başer, K.H.C., eds. (2000). Flora of Turkey and the East Aegean Islands. Vol. 11, Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Satıl, F., Tümen, G., Dirmenci, T., Çelik, A., Arı, Y., Malyer, H. (2007). Kazdağı Milli Parkı ve çevresinde (Balıkesir) etnobotanik envanter çalışması. TUBA Kültür Envanter Dergisi. 5:171-203.
- Satıl, F., Akçiçek E, Selvi, S. (2008). Madra Dağı (Balıkesir/İzmir) ve çevresinde etnobotanik bir çalışma, Biyoloji Bilimleri Araştırma Dergisi (BİBAD), 1(1):31-36.
- Satıl, F. (2011). Some species (*Salvia* sp., *Sideritis* sp.) which used as herbal tea and distributed in the Balıkesir forests and production potentials. 2nd International Non-wood Forest Products Symposium. pp. 157-164, Isparta, Turkey.

BAÜN Botanik Bahçesinde Rekreasyonel Amaçlı Peyzaj Düzenlemeleri

- 1. Planlama ve Tasarım:** Proje, detaylı bir planlama ve tasarım süreciyle başlamış; bahçenin mevcut durumu analiz edilerek, bitki koleksiyonlarının yerleşimi ve ziyaretçi yollarının planlanması yapılmıştır. Bu proje kapsamında Tıbbi ve Aromatik Bitkiler ile Soğanlı Bitkiler Bahçesi gibi iki tematik alanlar oluşturularak, bitkilerin bilimsel sınıflandırmasına göre gruplandırılması sağlanmıştır (Foto 48).
- 2. Bitki Seçimi ve Yerleşimi:** Öncelikle bahçenin iklim ve toprak koşullarına uygun türler seçilmiş; alanın doğal florasına zarar vermeden, estetik ve bilimsel değerler gözetilerek tematik alanlar oluşturulmuş ve bitkiler bu alanlara yerleştirilmiştir.
- 3. Yollar ve Yürüyüş Alanları:** Ziyaretçilerin rahatça dolaşabilmesi için doğal çevreyle uyumlu yollar ve yürüyüş alanları tasarlanmıştır.
- 4. Su Özellikleri:** Bahçeye estetik değer katmak amacıyla gölet çevresi ve dere yatağı, DSİ ile iş birliği içinde rehabilite edilmiştir; çalışmalar sürdürülürken su bitkileri ile suya bağımlı ekosistemlerin korunmasına özel önem verilmiştir.
- 5. Eğitim ve Bilgilendirme:** Bitkilerin yanına yerleştirilen bilgilendirme panoları ile ziyaretçilere bitkiler hakkında bilgiler verilmiştir.
- 6. Bakım ve Yönetim:** Peyzaj düzenlemesinin sürdürülebilir olması için düzenli bakım ve yönetim planları oluşturulmuş; bitkilerin sulanması, budanması ve zararlılardan korunması gibi bakım çalışmaları düzenli olarak yapılmıştır.

Tüm bu hazırlıklardan sonra Botanik Bahçesi; ziyaretçilere doğayla iç içe, estetik ve eğitici bir deneyim sunan bir mekâna dönüşmüş, Biyoloji Bölümü öğrencileri için bir araştırma sahası işlevi görürken diğer bölümlerin öğrencileri ile halkın ilgisini de çekerek kampüsün doğal kaynak yapısının güçlenmesine katkıda bulunmuştur.

Sons Söz

Bu kitapta, botanik bahçelerinin yalnızca birer bitki koleksiyonu alanı olmanın ötesinde; bireyin ruhsal dinginliğine, toplumsal etkileşimlere ve sürdürülebilir çevre bilincine olan katkılarına dikkat çekmeye çalıştık. Tarihsel gelişim sürecinden üniversitelerdeki konumuna, rekreasyonel ve psikolojik işlevlerinden turizm potansiyeline kadar pek çok yönüyle ele aldığımız bu alanlar, aslında doğayla bağımızı yeniden kurmamıza aracılık eden nadide mekânlardır.

Özellikle üniversite kampüslerinde yer alan botanik bahçeleri hem akademik hem de sosyo-psikolojik yaşamın zenginleşmesine katkı sunan çok işlevli alanlardır. Bu bağlamda Balıkesir Üniversitesi Botanik Bahçesi örneği üzerinden yürütülen bu çalışma, diğer üniversitelere de yol gösterici nitelikte bir kaynak olmayı amaçlamaktadır. Öğrenciler, akademisyenler ve kampüs ziyaretçileri için tasarlanmış bu yeşil alanların; bilimsel merakı körüklemesi, doğa sevgisini pekiştirmesi ve zihinsel dinginlik sağlaması en büyük kazanımlardandır.

Günümüzde çevre sorunlarının ve doğadan uzaklaşmanın insan yaşamını derinden etkilediği bir dönemde, botanik bahçelerinin yeniden keşfedilmesi ve bu alanların planlı, işlevsel ve katılımcı bir anlayışla yönetilmesi büyük bir önem taşımaktadır. Yeşil alanların değeri artık yalnızca çevresel değil; aynı zamanda sosyal, kültürel ve hatta stratejik bir değer olarak da görülmelidir.

Şunu da özellikle belirtmek gerekir ki botanik bahçesi oluşturmak ve bunu yaşatmak uzun soluklu, sabır isteyen ve maliyetli bir süreçtir. Bu alanların sürdürülebilirliği; sadece bir defalık yatırımlarla değil, sürekli bakım, ilgi ve uzmanlıkla mümkündür. Nitelikli bir bahçıvan kadrosu, alanında yetkin peyzaj mimarları ve teknik personelin istihdamı bu sürecin vazgeçilmez parçalarıdır. Ancak bu fiziksel ve teknik

altyapının ötesinde, gönüllü desteği ve kurumsal iş birlikleri de en az bunlar kadar önemlidir. Üniversite bünyesindeki çevre ve doğa temalı öğrenci kulüplerinin aktif katılımı hem sahaya emek verilmesini hem de öğrencilerde sahiplenme bilinci oluşmasını sağlar. Emekli öğretim üyeleri ve doğa sever bireylerin gönüllü katkıları da bu alanların canlı tutulmasında çok kıymetlidir.

Ayrıca yerel yönetimlerin (belediyeler), Orman Bölge Müdürlükleri, DSİ gibi kamu kurumlarının sağlayabileceği teknik, lojistik ve danışmanlık destekleri; bu bahçelerin korunması, geliştirilmesi ve daha geniş kitlelere ulaşması açısından büyük değer taşımaktadır. Kamusal iş birlikleri sayesinde yalnızca üniversite mensupları değil bölge halkı ve doğa meraklıları da bu alanlardan faydalanabilecek; botanik bahçeleri gerçek anlamda kamusal birer yaşam alanına dönüşebilecektir.

Bu kitabın, özellikle üniversite yönetimleri, akademisyenler, peyzaj planlamacıları ve çevre politikası geliştiren kurumlar için bir farkındalık oluſturmasını ve botanik bahçelerine yönelik daha bilinçli yaklaşımların gelişmesine katkı sunmasını temenni ederiz.

Doğayla barışık, sürdürülebilir ve daha yaşanabilir kampüsler için birlikte düşünmeye, üretmeye ve yeşertmeye devam etmeliyiz.